

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

A. Crone.

Valdemar Knudsen.

Baldemar Knudsen,

Biskop i Slesvig og Erkebiskop i Bremen.

En historisk Skildring

af

N. Crone,

Cand. theol. og Adjunkt.

Odense 1848.

Trykt i M. C. Hempel's Bogtrykkeri.

**Præsulis officio Wolmarus, patre necato,
Regnum præponens tristia vincla subit.
Dehinc exul patria Bremam revocatur, ut aris
Præsit; at infelix infula talis erat.**

¶ (Cypræi Annales Episcoporum Slesvicensium pag. 194.)

F o r o r d .

Endsfjøndt den Prælat, hvis Historie indeholdes i denne Afhandling, ikke hører til de Mænd, der indtage en høi Plads formedelst store Bedrifter eller gavnlig Virksomhed, fortjene hans Personlighed og forskjellige Skjæbner vistnok Opmærksomhed. Han levede paa en bevæget Tid, da vort Fædreland efter en mangeaarig Borgerkrig atter begyndte at hæve sig ved bygtige og kraftfulde Regenter og Statsmænd; men paa samme Tid udviklede sig Spiren til en Kamp, der efter et halvt Aarhundredes Forløb truede med at omslyrte Thronen, nemlig Kampen imellem Sceptret og Krumstaven. Det er især som Forløber for denne Kamp, at Bisp Valdemar bliver en interessant Personlighed i vort Fædrelands Historie; thi han staaer som et levende Billede paa Hierarkiets Idee, den unaturlige Sammenblanding af det Geistlige og Verdslige. Uagtet det vistnok kunde have sin Interesse, at forfølge det vørende Hierarkies Spor just i dette Tidsrum, har jeg strengt

holdt mig til det, der vedkommer Bisp Valdemars Person; men ogsaa dette vil tjene til at belyse Hierarkiets Udvikling her i Riget, idet navnlig den romerske Curies Forhold til den øverste Statsmagt træder klart og bestemt frem i Forhandlingerne angaaende Valdemars Sag.

Da denne Undersøgelse er fremgaaet som et Resultat af en Sammenligning og Sammenstilling af Kilder, der som oftest give en høist forskjellig Beretning om Begivenhederne og navnlig i Tidsangivelserne ere meget uoverensstemmende, har jeg anseet det for min Pligt at aflægge strengt Regnskab over de Kilder, hvoraf jeg har øst min Fremstilling; derved er rigtignok Noternes Tal blevet betydeligt større, end jeg havde ønsket.

A. Grøne.

Indledning.

Efterat de blodige Borgerkrige, der i den første Halvdeel af det tolvte Aarhundrede rasede i Danmark, vare ophørte i Aaret 1157 ved Kong Knud V's Mord og Svend Grathe's Fald, fik det haardt plagede Rige en kraftig Eneherker i Kong Valdemar I. Vel var alt Gjæringsstoffet endnu ikke udryddet, da flere Kronprætendenter vare tilbage; men Valdemar lod et nyt Kongevalg foretage og blev eenstemmigt valgt, hvorpaa Erkebisp Eskil høitideligt salvede og kronede ham i Roskilde. Fra Aar 1158 stod hans trofaste Ungdomsven Absalon, først som Bisp i Roskilde og siden tillige som Erkebisp i Lund, ved Statens Roer; og i henved et halvt Aarhundrede styrede denne store Statsmand og Feltherre Rige's Anliggender i Fred og Krig med ædel og kraftig Mand.

Fra Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede, da Danmark havde faaet sin egen Erkebisp i Lund, udviklede og befæstede Hierarkiet sig mere planmæssigt her i Riget. De tvende første Erkebisper, Abder og Eskil, vare kraftige Hierarker, og den Sidste havde under Thronstridighederne mere end een gang ombyttet Krumstaven med Sværdet; men efterat Valdemar var bleven Enekonge, og Absalon stod ved hans Side, vovede Eskil ikke at drive sin Trods til det Yderste, endskjøndt hans Forhold til Kongen aldrig blev ret venstabeligt. Det var derfor vistnok især Absalons floge Maadehold, sande Fæ-

drelandskijærlighed og trofaste Hengivenhed imod Kongehuset, der bevirkede, at den voldsomme Kamp imellem Sceptret og Krumstaven, som da allerede i længere Tid havde raset i andre Lande, først i en sildigere Periode kom til Udbrud her i Riget, efterat Kongemagten var bleven betydeligt svækket, og den lundiske Erkebisp havde sat sig i et fjendtligt Forhold til Regjeringen. Uagtet Hierarkiet under Valdemar I og hans Sønner var i stadig Fremvæxt, vare de store kirkelige Strids-spørgsmaal endnu ikke i den Grad modnede, at de maatte blive Gjenstand for en saa heftig og voldsom Strid, saaledes som vi træffe den noget over Midten af det trettende Aarhundrede, da Jakob Erlandsen sad paa Erkebispstolen i Lund.

Naar vi derfor i de følgende Blade skulle læse om en Prælats Trods imod Kongen og Staten, da er det ikke hine store Stridspunkter, Investitur, Leding, Immunitet eller lignende, hvilke senere reistes, der her komme paa Bane; men Striden er af en aldeles verdslig og politisk Natur. En Prælat af kongeligt Blod vil ombytte Bispestaven med Kongesceptret; men da en kraftig Haand fastholder dette, mislykkes Forsøget, og dets Dphavsmand maa efter en lang og frugtesløs Kamp tilsidst erkjende, at han ikke er sin Opgave voren, og at han har misforstaaet Tidernes Tegn.

Af hvilke Kilder jeg har øst denne Afhandling, vil tildeels indlyse af Citaterne. Et udmærket Hjælpe middel til at bestemme Tidssfølgen har den i Aaret 1843 udkomne 1ste Deel af *Regesta diplomatica historiæ Danicæ* været mig; og da der i denne Samling under det summariske Indhold af ethvert Dokument findes anført de Kilder, hvoraf det er taget, har jeg blot henviist dertil istedetfor at anføre selve Kll-

berne, hvilke jeg naturligviis har undersøgt, forsaavidt de stode til min Raadighed. En Historiestriver, hos hvem man vel snarest turde vente paalidelige Dplysninger om Bisp Baldemar, er den samtidsige Saxo; men endskjøndt hans Danmarkshistorie først ender omtrent ved Aaret 1185, omtaler han dog end ikke med et Ord denne mærkelige Prælat; og Ingen kunde dog bedre end han have besvaret os flere vigtige Spørgsmaal angaaende Baldemars Herkomst og tidligere Levnetsløb, hvilke nu maae henstaae uafgjorte. Der maae vistnok have været vægtige Grunde, hvorfors han i dette Punkt har lagttaget en saa dyb Tausheb; og navnlig ere de sidste Bøger af hans Historie formodentlig affattede paa en Tid, da Baldemars Forhold til Staten var af den Art, at det for en samtidsig Stribent var raadeligst ikke at omtale ham. Maafee tør man haabe, at der i afstøde Biskop P. E. Müllers endnu ikke udgivne Notæ uberiores til Saxo kunne indeholdes Dplysninger i denne Henseende.

§ 1.

Valdemars Herkomst og Ungdom.

Over Valdemars Fødsel og Herkomst hviler et Slør, hvilket neppe nu, af Mangel paa samtidige Beretninger, lader sig borttage; thi angaaende adskillige vedkommende Punkter vide vi aldeles Intet, medens andre ere blevne rokkede i ældre eller nyere Tid. Spørge vi først om hans Fader, da ere Skribenterne enige om, at det har været Kong Knud V, der blev snigmyrdet i Roskilde (9 Aug. 1157); men vi skulle senere see, at hans Samtid oplastede Tvivl om denne Sag. Ligeledes er man temmelig enig om, at Valdemar er født efter sin Faders Død, altsaa formodentlig henimod Slutningen af Aar 1157. Derimod hersker der stor Uvisshed om, hvor der har været hans Moder; og det eneste sikre Resultat, man af de foreliggende Beretninger kan uddrage, bliver det, at han er uægte født. Kong Knud ægtede nemlig (1156) en Datter af den svenske Kong Sverker, og af dette Ægtekab omtales ¹⁾ en Datter, Jutta, der senere skal være bleven gift med Hertug Bernhard af Saren; og er dette rigtigt, er hun vistnok hans eneste ægte Barn. Desuden tillægges der ham tvende Døttre, Valborg og Hildegard, begge uægte (men det er tvivlsomt, om de virkelig nedstamme fra ham), og tvende

¹⁾ Jg. Suhm (Historie af Danmark VII, 3, Stamtaalen) med Molbech (historiske Aarbøger I, 45 f.).

Sønner, Nicolaus og Baldemar, ligeledes uægte, af hvilke hiin skal være død 1180 og erklæret for Helgen 1260. Hvad nu Baldemars Moder angaaer, antager man i Almindelighed, at hun har været af norsk Herkomst; og det kan være muligt, at Suhm ²⁾ har gjettet rigtigt, naar han formoder, at hun har været en Datter af den Inger, der først var gift med Henrik Stateler og siden med Harald Gille og Ivar Sneis ³⁾, hvilken Formodning synes at bestyrkes derved, at Baldemar, da han smedede sine forræderiske Planer imod Kong Knud VI, søgte Hjælp i Norge, hvor han da kan have haft mægtige Paarørende paa Modrenesside. Ogsaa hans Fødested er os ubekjendt. ⁴⁾

Saalænge Baldemar stod i de danske Kongers Gunst, have de anerkjendt og behandlet ham som en Søn af Kong Knud. Han er formodentlig bleven opkaldt efter Kong Baldemar for at sikke ham dennes Beskyttelse i hans umyndige Alder; og vi finde, at Kongen har taget sig faderligt af ham og ikke alene bevaret ham hans betydelige Fædreearv, men ogsaa ladet ham nyde en passende Opdragelse. Han har rimeligviis opholdt sig ved Hoffet, indtil han efter Dattidens Skik begav sig paa en Udenlandsreise forat erhverve sig den til Bestyrelsen af høie geistlige Embeder for-

2) VIII, 226.

3) Müllers Sago I, 808 Note 4; se. Stamtablen til Norske Kongers Historie ved Thorlacius og Werlauff 4de Tome.

4) Molbech (l. c. S. 46 Note 5) siger, at han er født i Roeskilde efter Moderens Udsagn; men han anserer ikke Kilden til denne Beretning, og jeg har ikke kunnet oplede den. Maafee er denne Angivelse opstaaet ved at henføre Ordene „i Roeskilde“ (hos Suhm IX, 225) til hans Fødsel ifødetfor til hans Faders Død. Forresten er det ganske rimeligt, at han kan være født der.

nødne Lærdom og Dannelse; og at han paa denne Reise har studeret i Paris, sees af et Brev ⁵⁾ til ham fra Stephan, Abbed i St. Genovevas Kloster i Paris, hvori denne i høie Udtryk roser den mandige Modenhed, værdige Opførsel, Idmyghed, Gæmildhed, Høflighed og Belevenhed, han udviste under sit Ophold i denne By. Dog tør man vel skrive Adskilligt i denne Lovtale paa Smigreriets Regning, eftersom den tjener som en Indledning til at tigge engelsk Bly til Klosterkirkens Tag. I Paris, Brændpunktet for Datidens videnskabelige Liv ⁶⁾, har han formodentlig, ligesom Absalon saa Aar tidligere, flittigt studeret Theologi og den skolastiske Philosophi, hvilke Videnskaber dengang især dyrkedes ved denne Højskole under berømte Lærere ved Siden af den kanoniske Rets Studium. ⁷⁾ Da Baldemar vistnok har studeret ved Collegium Dacicum, der laae i Nærheden af St. Genovevas Kloster ⁸⁾, skriver hans Bekjendtskab med Abbed Stephan sig vel derfra. Vi vide ikke, hvorlænge dette Ophold i Udlandet har varet, eller naar han er kommen tilbage til Danmark; men efter sin Hjemkomst kan han under saa krigskyndige Feltherrer som Kong Baldemar og Absalon have

⁵⁾ Regesta dipl. hist. Dan. I, 58 Nr. 350.

⁶⁾ Hurter (Geschichte Innocentis III, I, 11-19) tilbringer udførligt Livet ved denne Højskole og antager (II, 13, Note 65) det for sandsynligt, at Baldemar i Paris kan være truffet sammen med den unge Volgar (senere Pave Innocentis III), med hvem han omrent var samtidig.

⁷⁾ Arnold. Lubecensis (Chron. lib. III cap. 5) roser de Danste som gode Dekretister eller Legister; og Petrus Cantor, en berømt parissk Theolog henimod Slutningen af 12 Aarhundrede, vidner om, at Kirkerettens Studium begyndte at fortrænge „de frie Kunster og himmelske Videnskaber“ (Meanders Geschichte der christlichen Religion und Kirche V, 269).

⁸⁾ Münters Kirchengeschichte von Dänemark und Norwegen II, 324 Note*.

havt god Leilighed til at uddanne det frigerste Talent⁹⁾, han i sildigere Tider lagde for Dagen.

I Valdemars Ungdomsaar indtraf flere Forsøg paa at støde Kong Valdemar fra Thronen¹⁰⁾, hvilke uagtet deres uheldige Udfald kunne have opvakt i hans herstefyge Sjæl Lyst til at søge noget Lignende. Hans urolige, rænkefulde og ærgjerrige Aand lod ham aldrig glemme, at der randt Kongeblood i hans Arer; og Begjerligheden efter at svinge sig op paa den Throne, hvorfra hans Fader med Bold var bleven nedstødt, gjorde ham døv for Forstandens advarende Røst. Hans Charakter vil fremlyse af hans Idrætter i en sildigere Periode af hans Liv; og dette være kun sagt forat gjøre det forklarligt, hvorledes Begivenheder, der i og for sig maatte affrætte ham fra slige ukloge og dumdriftige Forsøg, alligevel kunde tiltale og anspore hans urolige Sind.

§ 2.

Valdemar Bisp i Slesvig.

Valdemar havde altsaa paa sin Udenlandsreise forberedt sig til at beklæde et høit geistligt Embede; men vi vide ikke, om han har havt nogen anden geistlig Værdighed, før han blev Bisp i Slesvig¹⁾; maastee kan Kongen have givet

9) Cypræi Annales Episc. Slesv. pag. 219.

10) Burið's (en Søn af Henrik Skateler) i Aaret 1167 og et sildigere Forsøg af Magnus (Erik Lamø uagte Søn), Knud og Carl (Datterfønner af Erkebisp Esfil) i Aarene 1175-76.

1) Heller ikke om Absalon er det bekjendt, at han, før han blev Bisp i Roskilde, har havt nogen lavere geistlig Grad, hvilket dog Münter (l. c. S. 327) antager for rimeligt; Estrup (Absalon S. 18) betvivler det derimod.

ham et eller andet Præbende, hvortil han havde Patronatsret. Han stod, som sagt, i stor Yndest baade hos denne og hos Absalon, der i Aaret 1177 havde afløst den alderstegne Eskil som Erkebisp i Lund. Det gjaldt nu om at skaffe den unge Mand en passende geistlig Virksomhed; og hertil frembød sig en gunstig Leilighed, da Bisp Frederik i Slesvig druknede paa et Tog til Venden (3 Mai 1179). Men eftersom Valdemar paa den Tid ikke havde fyldt sit 22 Aar, kunde han ikke modtage den bispelige Indvielse. At der i denne Anledning er bleven indledet Forhandling med Paven om Dispensation for ham til at bestyre Embedet, indtil han havde naaet den kanoniske Alder og kunde blive indviet, vides af en Uttring, der leilighedsviis forekommer i et af Pave Innocents III's Breve²⁾; deri siges nemlig, at hiin Dispensation var bleven udvirket i sin Tid ved et falsk Forgivende: „suppresso, quod esset spurius, et expresso, quod existeret naturalis,“ hvilket viser, at Valdemar ved denne Leilighed var bleven udgivet for en naturlig Søn af Kong Knud V, og at man havde skjult det Tvivlsomme heri, eller at hans Fader var gift, da han avlede ham udenfor Ægtestab.³⁾ Forresten er det ubekjendt, naar Valdemar har begyndt at bestyre Slesvigs Bispestol. I Almindelighed antager man, at den har staaet ledig til Aar 1182, og Suhm⁴⁾ støtter denne Mening deels derpaa, at han inden sit 25 Aar ikke kunde blive Præst, end mindre Bisp, deels

2) Baluzii epistolæ Innocentii III pars II pag. 127.

3) Om Betydningen af Ordene naturalis og spurius i Middelalderens Latin see du Cange Glossarium.

4) VII, 551. Ogsaa Molbeck (Fortællinger og Skildringer af den danske Historie II, 441 Note **) angiver det 25 Aar som den kanoniske Alder for en Bisp.

derpaa, at han først nævnes som *Electus* i et Brev ⁵⁾ fra ham til Tobias og Brødrene i Bæ Kloster ⁶⁾ i Staape (nærved det nuværende Christiansstad), hvori han stadfæster Brødrenes gamle Giendele og skjenker dem nogle Boel for sin afdøde Broder Nicolaus's Sjæls Bedste. Men da dette Brev er udstedt 1 April 1182, havde Baldemar endnu ikke dengang fyldt sit 25 Aar, eftersom han først er født henimod Slutningen af 1157; og da vi vide, at han har faaet Tilladelse af Paven til at bestyre Slesvigs Bispestol, før han havde naaet den kanoniske Alder, kan dette gjerne være skeet før Aar 1182, fordi han først i et Dokument fra dette Aar nævnes som *Electus*. Men hvad enten han nu er bleven udvalgt til Bisp i dette Aar eller tidligere, saa hentyder Benævnelsen *Electus*, der tillægges ham i flere derpaa følgende Aar, uskriddigt paa, at han først i en sildigere Tid, da han efter Opnaaelsen af den kanoniske Alder havde erhholdt pavelig Stadfæstelse paa sin Værdighed, har modtaget den bispelige Indvielse.

Førend vi gaae over til at bestemme det Tidspunkt, da han efter al Rimelighed er bleven indviet, ville vi forfølge hans Spor i de os levnede Dokumenter og andre historiske Kjendsgjerninger. I sit Testament skjenkede Kong Baldemar I Halvdelen af Mynten i Slesvig til Stedets Bisp, ligesom han ogsaa gav ham det Halve af sit arbejde og erhvervede Gods ⁷⁾, maaskee dog kun i det Slesvigiske, paa den Betin-

⁵⁾ Salm VII, 657.

⁶⁾ ifølge Daugaard (om de danske Klostre i Middelalderen S. 156) stiftet omtrent 1169 af Erkebisp Esfil og formodentlig efter dets Brand 1213 henflyttet til Bøllekov. (Sg. Estrups Absalon S. 138.

⁷⁾ Cypr. Annal. pag. 188. Denne Gave omtaler Sago slet ikke, formodentlig for ikke at blive nødt til at nævne Baldemar; derimod om-

gelse, at hans Eftermænd i Regjeringen skulde have Ret til at indløse disse Gaver med Penge, og at Præsterne skulde bede for hans, hans Dronnings og Arvingers Sjæle. Derpaa døde Kongen 12 Mai 1182 og blev efterfulgt af sin Søn, Knud VI, hvis Indest Bisp Baldemar i flere Aar besad. Herom vidner for det Første den Omstændighed, at Kongen satte ham til Statholder i Hertugdømmet Sønderjylland i Prinds Baldemars, Kongens yngre Broders, Mindreaarighed, hvilken Værdighed vistnok betydeligt har forøget hans Rigdom og Anseelse. Endvidere gav Kongen „*dilecto consobrino suo W., Slesvicensi Electo*, og hans Efterfølgere et Privilegium, hvorved han fritog alle den slesvigiske Bispestols Bønder og Tjenere (*villici et coloni*) for alle Paalæg og Byrder, løste dem fra den verbale Jurisdiktion og lagde dem ind under Bispens; vistnok, som Suhm⁸⁾ bemærker, et ondt Exempel paa Kongemagtens Indskrænkning. Dette Frihedsbrev er formodentlig udstedt fra Gunnerstorp eller Gundestrup⁹⁾, en Gaard i Skaane, 20 Noob., og det er underskrevet af Kongen, Baldemar som *Electus* og Erkebisp Absalon; men Aarsallet er ubist. Cypræus, Pontoppidan og Suhm henlægge det til Aar 1182; men de i Brevets Datering anførte Concurrenter (III) og Epakter (IX) henbise til Aar 1187, under hvilket Aar Brevet ogsaa an-

taler han (I, 955), at Kongen i sit Testament skjenkede Klostrene Halvdelen af sit Arvegods med Undtagelse af, hvad der tilhørte Kronen. Om dette borttestamenterede Arvegods (*patrimonium sensu specialiori*) see Noten til Sago (l. c.); og om en tidligere lignende Disposition af Kongen see Suhm VII, 551.

8) VIII, 8.

9) Pontoppidan (*Annales* I, 457) har efter Cypræus (pag. 201): Gimmerstorf.

føres hos Thorkelin ¹⁰⁾ og i Regesta dipl. ¹¹⁾ Da Bisp Svend i Aarhus 27 Aug. 1183 gjorde sit Testament ¹²⁾, underskrev iblandt Andre Valdemar som Electus. Og disse ere da de Dokumenter, hvori vi finde ham under denne Benaevnelse. Derimod kaldes han Slesvicensis Episcopus i Pave Clemens III's Confirmation ¹³⁾ af hiint Frihedsbrev, hvilken er dateret 9 Mai 1188, ligesom ogsaa i en s. D. udstedt pavelig Confirmation af de Slesvigste Bispens Tienderet. ¹⁴⁾ Med denne Ret forholdt det sig paa følgende Maade. Erkebisp Absalon gav ved sit Brev Valdemar Magt til at hæve Tienden i Slesvig Stift efter den bestemte og fastsatte Orden. ¹⁵⁾ Hvo der efter trende Paamindelser ikke erlagde den, skulde handlyses; derimod skulde Christi Fred blive dem til Deel, der villigen betalte. Den ene Trediepart af Tienden skulde tilfalde Bispens, den anden Præsterne, og den tredie skulde anvendes til Kirkerne's Bygning. Dette Brev henføres af de Fleste ¹⁶⁾ til Aar 1186; kun Thorkelin ¹⁷⁾ har circa

10) Diplomatarium I, 59.

11) I, 60 Nr. 368. Suhm anferer ogsaa paa et andet Sted (VIII, 155) dette Brev under Aar 1187. Det er senere stabsfæstet af Kong Eric Blipping i Aaret 1259 (Reg. dipl. I, 132 Nr. 1046), og efter denne Stabsfæstelse har Cypræus affkrevet det. Denne Skribent mener forresten, at Sævo kan have conciperet dette Brev, efter som Latinen deri er bedre end i andre lignende samtidsige Dokumenter.

12) Reg. dipl. I, 58 Nr. 343.

13) l. c. I, 61 Nr. 378.

14) l. c. Nr. 377.

15) Cypræus (pag. 199) tilføier, at Absalon tillod Valdemar at forlynde i sit Stift, at saaledes var forordnet i Danmark, for endmere at bevæge Indvaanerne til at erlægge Tienden.

16) ogsaa i Reg. dipl. I, 60 Nr. 365.

17) Dipl. I, 60; sfg. Estrups Absalon S. 130.

1187, og Bartholin¹⁸⁾ 1188. Dersom man nu var vis paa, at Udtrykket *Episcopus* skulde tages i den almindelige Betydning (en Bisp, der har modtaget den bispelige Indvielse), da maatte dette Brev vistnok henføres til en sildigere Tid end hiint Frihedsbrev, altsaa, da dette er af 1187, - til de sidste Dage af d. A. eller til Begyndelsen af det følgende; men Udtrykkene *Episcopus* og *Electus* toges vel ikke altid saa nøiagtigt, at jo hiint kan være brugt istedetfor dette (men ikke omvendt), og at altsaa Absalons Brev muligen kan være ældre end Kong Knuds Frihedsbrev; endtsjøndt det vistnok kan synes underligt, at Udtrykket er nøiagtigere valgt i et Brev fra Kongen end i et fra Erkebispens. Men hvorledes end Sagen forholder sig, bleve begge disse Breve, som sagt, d. 9 Mai 1188 stadfæstede af Pave Clemens III¹⁹⁾, og i disse Confirmationer kaldes Valdemar *Episcopus*, hvilket Udtryk vel maa urgeres i Pavebreve. Vi synes altsaa at have en bestemt Termin, inden hvis ikkevide Grændser Valdemar maa have modtaget den bispelige Indvielse, nemlig i Tidsrummet fra 20 Novb. 1187 til 9 Mai 1188; og at der er Grund til at antage, at den har fundet Sted i Slutningen af førstnævnte Aar, synes mig af den følgende Betragtning indlysende.²⁰⁾

18) ifølge Suhm VIII, 171.

19) Denne Pave besteg Pavestolen efter Gregor VIII's Død (i Decb. 1187). Da begge Breve samtidigt stadfæstedes, har der vel heller ikke været lang Tid imellem deres Udstedelse; og af denne Grund henføres vel ogsaa Frihedsbrevet rettest til Aar 1187. Henlægges Absalons Brev til Slutningen af d. A., faaer man en passende Mellemtid imellem dets Udstedelse og Stadfæstelse.

20) Jeg vil endnu blot gjøre opmærksom paa, at Samøfert (*Chronologia secunda* i *Scriptores Rerum Danicarum* I, 282) kalder Valdemar *Electus* paa den Tid, da Nationalconciliet i Lund (hvor-

Endstjøndt den kanoniske Ret aldrig er bleven formelig antagen som Lov for Danmarks Geistlighed, er det dog af Historien bekjendt, at de Geistlige gjerne have villet gjøre den gjeldende og i Tilfælde af Strid med den verdslige Magt stedsse have stude sig ind derunder, ligesom ogsaa Paverne ivrigt have arbejdet paa at faae den indført som bindende Lov. Den har ogsaa havt kjendelig, om end iffe stor Indflydelse paa de ældste danske Kirkelove. ²¹⁾ Den af Gratian foretagne Samling, *Concordantia discordantium canonum* eller, som den i Almindelighed i *Corpus juris canonici* kaldes, *Decretum Gratiani*, udkom i Midten af 12 Aarhundrede og studeredes snart flittigt ved de betydeligere Høiskoler i Europa. ²²⁾ Man har, som ovenfor er anført, meent, at Baldemar først er bleven Bisp i Aaret 1182, fordi han da fyldte det 25 Aar, hvilket skulde være den kanoniske Alder for en Bisp; men hvad Bestemmelsen af *ætas canonica* angaaer, da findes der i *Decretum Gratiani* ingen Lov for, at den kanoniske Alder for en Bisp skulde være 25 Aar. Derimod findes i *Pars I distinctio LXXVII*, hvor dette Punkt omhandles, i *cap. III* den Bestemmelse, at en Præst skal være 25 Aar gammel, men en Bisp 35 Aar; i *cap. VI* forordnes der udtrykkeligt, at ingen Metropolit maa understaae sig at ordinere en Præst eller

om Mere nedenfor) afholdtes, medens han senere (pag. 283 under Aar 1192) kalder ham *Episcopus*. Dette Concilium henlægger Samsfort til Sommeren 1188, endstjøndt det rigtigere henlægges til 1187.

²¹⁾ Aalderup Rosenvinges Grundrids af den danske Retshistorie (2 Udg.) 1, 26; Münters Kirchengeschichte II, 232.

²²⁾ see § 1 Note 7.

Bisp før dennes 30 Aar ²³⁾ (*viri perfecti ætas*); og denne Bestemmelse gjentages oftere i distinct. LXXVIII. Men hvad der for os bliver det Vigtigste, er, at den 3 Lateransynode, som afholdtes i Marts 1179, altsaa kort før Bisp Frederiks Død, udtrykkeligt bestemmer: „ut nullus in episcopum eligatur, nisi qui jam tricesimum annum ætatis exegerit“; ²⁴⁾ og at et saa anseeligt Conciliums Canones maae have indvirket ogsaa paa den danske Geistlighed, kan vel ikke betvivles, saameget mindre som en dansk Bisp, Orm i Børglum, var tilstede paa Conciliet og har underskrevet dets Canones. ²⁵⁾ Da nu Bisp Frederik døde kort efter dets Afholdelse, har Kong Baldemar formodentlig faaet Pave Alexander III's Dispensation til, at Baldemar maatte bestyre Slesvig Stift som Electus, indtil han havde fyldt sit 30 Aar, altsaa til henimod Slutningen af Aar 1187. Og hensættes hans Indvielse til dette Tidspunkt, finder Udtrykket Electus i de anførte Dokumenter sin naturlige Forklaring, ligesom Udtrykket Episcopus i de pavelige Confirmationer af Kong Knuds Frihedsbrev og Absalons Brev om Tienderetten kan hidrøre fra, at Efterretningen om Baldemars Indvielse er sendt til Rom tilligemed hine tvende Breve.

Angaaende Baldemars Embedsførelse som Bisp og Statholder i Slesvig har Historien bevaret os følgende Efterretninger. Midt i Aaret 1187 holdt Erkebisp Absalon et Na-

23) Ogsaa Absalon havde denne Alder, da han i Aaret 1158 blev Bisp i Roskilde, eftersom han rimeligviis er født i Aaret 1128 (Estrups Absalon S. 5).

24) Decret. Gregor. IX. lib. I tit. VI cap. VII. At denne Bestemmelse noie er bleven iagttaget ved Undersøgelsen af Bispervalgs Gyldighed, sees af l. c. cap. XIX.

25) Reg. dipl. I, 54 Nr. 315.

tionalconcilium i Lund, hvis Hensigt var at affatte et Breviar (liber missalicus, Farebog, saa kaldet, fordi de Geistlige skulde have den med sig, hvor de føre hen) for den danske Kirke. Her mødte foruden Bisperne ²⁶⁾ de lærdeste Geistlige i Riget (fra Slesvig Bisp Baldemar og Probst Svend), og efter deres Hjemkomst holdt Bisperne Provincialsynoder i deres Stifter forat kundgjøre Conciliets Bestemmelse, hvilken i det følgende Aar blev sat i Kraft over hele Riget. ²⁷⁾ S. A. (1187) gif Erkebisp Hartvig II i Bremen, understøttet af Grev Adolf af Holsteen, ind i Ditmarsken med en Hær forat undertvinge dette Land, da han paastod, at hans Erkestift fra gammel Tid havde Fordring derpaa. Ditmarskerne, som ikke kunde modstaae Overmagten, lovede at ville betale ham en stor Pengesum, hvorpaa han drog hjem; men da de ikke kunde udrede denne Sum, kastede de sig ind under den slesvigste Bispestol (1188), gavede Gidsler og stode derpaa i en Række af Aar under Danmark. Da Grev Adolf af Holsteen i Aaret 1189 var dragen til Palæstina, rykkede Kong Knuds Broder Baldemar og Bisp Baldemar med en stor Hær ind i Nordalbingien og tvang Grev Adolf af Dasel, som i hiins Fraværelse var Stattholder der, til at give Gidsler paa, at han ikke vilde angribe Ditmarsken eller forurolige Danmark. Sidenefter erobrede vel Grev Adolf af Holsteen Ditmarsken (1192 eller 1193) og fik af Keiser Henrik VI Stadfæstelse paa dets Bestidelse, for-

26) Om den Mening, at Bisperne ikke selv have givet Møde, see Mün-
ters Kirchengesch. II, 169 Note *).

27) Bisp Dorn i Ribe forfattede (1188) Breviarium Ripense i Fore-
ning med de frommeste og lærdeste Geistlige i Riget (Estrups Abso-
lon S. 150 f.).

mødentlig som Lehn af Bremen; men han har rimeligvis kun beholdt det i ganske kort Tid. 28)

Det synes, som om Baldemars ærgjerrige og herskesyge Planer have taget en høiere Flugt fra det Tidspunkt af, da Ditmarskernes Underkastelse saa betydeligt forøgede hans Magt og Anseelse. Han haabede endnu dengang vistnok intet Mindre end at blive Konge i Danmark efter Knud VI, hvis Egteskab var barnløst; og i sin Udnævnelse til Stattholder i Sønderjylland havde han maaskee troet at see en Anerkjendelse af de Fordringer, han efter sin Fader kunde have idetmindste paa endeel af Riget. Men snart fik dette stolte Haab et haardt Stød, da Kongen udnævnte sin Broder, den unge Prinds Baldemar, til Hertug i Sønderjylland; thi herved udpegedes han som sin Broders Estersfølger paa Danmarks Throne. Angaaende Aaret, da denne Udnævnelse er steet, vakte Historieforfatterne imellem Aarene 1187 til 1190. 29) Suhm er tilbøielig til at sætte Udnævnelsen saa sildigt som muligt, efterdi, som han mener, det ikke er rimeligt, at en Mand med Bisps Baldemars høidsige og hevngerige Charakter længe har opsat sin Hevn; men han gjør dog opmærksom paa, at Hertug Baldemar selv i en sildigere Periode, efterat han var bleven Konge, skriver i et Brev til Pave Innocents III, at hans Udnævnelse til Hertug slete *annis infantie jam transcursis*, 30) hvilte Ord synes at antyde, at han maa være bleven udnævnt i en meget ung

28) Suhm VIII, 258, 286; se. Molbechs Historie om Ditmarskerkrigen S. 35 Note 66, hvor Grev Adolfs Erobring af Ditmarsken henlægges til en sildigere Tid.

29) Suhm VIII, 154, 188.

30) Raynaldi Annales ad ann. 1206 Nr. 20.

Alber. Suhm bemærker fremdeles, at han som eventuel Thronarving bar Hertugnavnet længe før han blev Hertug i Sønderjylland ³¹⁾. Men Maret 1188 bliver vistnok det rigtige ³²⁾, og de 4 Aar, der da komme til at ligge imellem denne Begivenhed og Bispens Flugt til Norge, kan denne jo gjerne tænkes at have brugt til at knytte Forbindelser med forskjellige Fyrster, hvis Hjælp han behøvede til at udføre sin store Plan. Hvorvidt han kan være bleven bevæget til at afstaae sit Statholderskab ved Løfte om andre større Fordele, maa henstaae uafgjort; men vist er det, at han fra dette Tidspunkt af begyndte at smede hemmelige Planer til Kongens og Rigets Skade, og at han især ivrigt bestræbte sig for at sætte sig fast i Keiser Henrik VI's Indest, da denne var den danske Konge fjendt.

I et Par Aar synes Baldemar ubemærket at have forberedt sig til sin Plans Udførelse; men da indtraf der en Begivenhed, hvilkken tydeligt røbede hans sande Hensigt. Smedens Erkebisp Hartvig II i Bremen opholdt sig i England i Maret 1191 af Frygt for Keiseren, magede Baldemar det saaledes, at han med Keiserens Samtykke blev valgt til Erkebisp af det bremiske Kapitel, hvilkket Valg han ogsaa modtog imod Kong Knuds Billie. ³³⁾ Hvad enten han nu har villet forene dette Erkestift med Slesvig

³¹⁾ Her til sigter maastee Petr. Olai (Annal. i S. R. D. I, 179), naar han lader ham blive ubævnt til Dux Jucio allerede 1183.

³²⁾ Molbech's Aarboger I, 53. Messenii Scandia illustrata II, 14.

³³⁾ Molbech (Fortællinger og Skilbringer II, 445) ansetter hans Ubævne til 1192, og Christiani (Geschichte der Herzogthümer Schleswig und Holstein I, 317) til 1194 efter hans Fængsling, formodentlig efter Arnold. Lubee. (IV cap. XXI), der omtaler dette i Forbindelse med andre Begivenheder, som henhøre under dette Aar.

under sin Bestyrelse, eller han har villet opgive det sidstnævnte for hiint, maatte denne Udnævnelse i høieste Grad mislunge og forurolige baade Kongen og Absalon; og derfor stræbte disse at hindre ham i at tage Erkestiftet i Besiddelse, hvilket ogsaa lykkedes dem, endskjøndt Baldemar viste, at han havde det alvorligt i Stinde, idet han lod Kapitlet bestyre Stiftet og udstede Anordninger i hans Navn, samt tillod, at der sloges Mynter med hans Billede paa. Var han dengang bleven Erkebisp i Bremen, kunde han under de daværende politiske Forhold i Tydskland være bleven Danmark en farlig Nabo; og Absalon maatte da befrygte, at han vilde fornye Bremens gamle Fordring paa Primatet over Norden.³⁴⁾

Omtrent samtidigt med ovennævnte Begivenhed finde vi Baldemar bekræftet med en Sag, der vidner om hans Omfarg for Munk og Kloster.³⁵⁾ Tæt udenfor Slesvig laae St. Michaels Kloster, der beboedes af Cluniacensere (Sortmunk, monachi nigri); disse førte paa denne Tid et høist forargeligt Levnet, og fremfor Alle udmærkede deres Abbed sig ved Udsvævelse. Endelig grebe Munkene ham engang paa fersk Gjerning, og Bisp Baldemar tog sig nu kraftigt af Sagen, hvorpaa Abbeden aftaktede (1191). Derefter foretog Baldemar sig at flytte Klosteret til et andet Sted og indføre en strengere Ordensregel; kun 4 Munk blev tilbage i St. Michaels Kloster forat forrette Gudstjenesten; de øvrige flyttede hen i det nye Kloster, hvilket forresten fik Munk fra Esrom, hvorfor ogsaa Cisterciensernes Regel traadte istedetfor Cluniacensernes. Dette Kloster blev anlagt paa Den Guldhølm (Aurea insula), 1 Mil N. for Slesvig; dets Bygning blev fuldført i Begyndelsen af Aaret

³⁴⁾ Estrups Absalon S. 165. — ³⁵⁾ Daugaard S. 458-61.

1192, og 12 Juni s. A. flyttede Munkene derind, efterat Bissen 23 Mai ³⁶⁾ høftideligt havde indviet det og skenket det 4 Kirketiender af sit Mensalgods. Hans snart paafølgende Flugt og Fængseling forhindrede ham i at gibe dette Kloster yderligere Beviser paa sin Gævmildhed; ³⁷⁾ og derpaa vendte Sortmunkene tilbage til St. Michaels Kloster, hvorfra de førte en formelig Fejde med Guldholms Munk (Graa eller Hvidmunk, *monachi grisei v. albi*). Striden angik fornemlig nogle Gøds og Beboelsen af Guldholm, hvilkken de sorte Munk vilde gjøre de hvide stridig; fremdeles vilde hine ikke erkjende Bissen for deres Patron, men vilde tilvende Hertug Baldemar, der holdt med dem, Patronatsretten. Da Guldholms Munk havde mistet deres Beskytter, Bissen, overdroge de Sagen til Paven's Afgjørelse, hvormod Sortmunkene klagede hos Paven over, at de med Vold vare flyttede til Guldholm, og paastode, at deres Patron, Hertug Baldemar, aldrig havde samtykt i denne Flytning. Angaaende denne Strid have vi 3 Breve ³⁸⁾ fra den bekendte Abbed Vilhelm af Ebelholt til Paven, hvilke henføres til Aar 1192. I disse Breve tales der slet ikke om Bisp Baldemar, som formodentlig dengang allerede var flygtet til Norge, hvormod der siges, at Guldholms Munk frivilligen havde overdraget Hertugen Patronatsretten. Pave Coelestin III beftiftede da Bisp Orm i Ribe og Abbed Vilhelm til Dommere i Sagen, og disse dømte, efterat have raadført sig med Kongen, Hertugen og Erkebisp Absalon, at Guldholms

³⁶⁾ som ikke d. A. var Christi Himmelfartsdag (S. R. D. V, 383), efter som Paasten faldt 5 April.

³⁷⁾ „Aurea insula tu vocaris,“ skal han have sagt, „et ego te, si vixero, deaurabo“ (S. R. D. V, 382).

³⁸⁾ Reg. dipl. I, 63 Nr. 398-400.

Munke skulde have St. Michaels Kirke med alle dens faste og rørlige Eiendomme. ³⁹⁾ Om Striden herved er ophørt, vides ikke; men vi have et Brev ⁴⁰⁾ af Kong Knud, dateret Grunolt (Grønholt i Sjælland) 31 Marts 1196, hvori han stadfæster Ordensregelens Forandring og Klosters Flytning til Guldholt formedelst Sortmunkenes grove Forseelser, samt overdrager Cistercienserne Guldholt med Tilliggende og tager dem under sin Beskyttelse. I Aaret 1209 eller 1210 flyttedes disse Munke til Ny Kloster (Rusregis) ved Flensborgfjord, hvor de læste deres første Regel 21 Decb. Aarsagen til denne Flytning er os ubekendt; ⁴¹⁾ men i denne Anledning ombyttede den daværende Slesvigsk Bisp Nicolaus de 4 Kirketiender, der vare henlagte til Guldholt, med 3 andre, der laae bequemere for Ny.

Ogsaa Na s Kloster (Asylum) i Halland har henved den Tid, da Bisp Baldemar gjorde Oprør, paa en eller anden Maade modtaget en Gave af ham; ⁴²⁾ thi i dets Fordebøger fand-

39) S. R. D. VI, 36. Et Brudstykke af Dommen findes ibid. pag. 35.

40) Reg. dipl. I, 67 Nr. 443.

41) Hvitfeld (Danmarks Krønike I, 178) og Vontoppidan (Annal. I, 622 sq.) angive som Aarsag hiin forargelige Scene med Abbeden, hvilken de forlægge fra St. Michaels Kloster til Guldholt.

42) Dette Kloster er stiftet af Erkebisp Eskil 1165; men Petr. Olai (Annal. i S. R. D. I, 179) siger: „1193 venit conventus in Asylum,“ hvilken Begivenhed Chron. Erici regis (l. c. pag. 164), Annal. Esrom. (l. c. pag. 243) og Chron. Sialand (l. c. II, 623) henføre til 1194, og Hvitfeld (I, 162) til 1195. I en Note til Annal. Esrom. tilføier Langebek, at dette Kloster blev funderet af Bisp Baldemars Gode, hvorved formodentlig menes, at endel af dette Gode blev efter hans Fængsling anvendt til at grundlægge Klosteret. Suhm (VIII, 287) antager derimod, at Baldemar tidligere har stienket det af Eskil stiftede Kloster en Gave, hvilket han ikke kunde gjøre efter sin Fængsling (l. c. S. 322).

tes et Læg af Bønder, der hed Baldemars Læg. ⁴³⁾ Ligeledes har han (uvist naar) stienket Lygum Kloster (Locus Dei) ⁴⁴⁾ Tienden af Billerup Sogn, hvilken Gave Absalon havde stadfæstet. Dette omtales i et Brev ⁴⁵⁾ af Kong Valdemar II, hvori han stadfæster bemeldte Klosters Privilegier.

§ 3.

Valdemars Landsforræderi og Fangenskab.

Efterat Bisp Valdemars Haab om at blive Erkebisp i Bremen var blevet stuffet ved Kong Knuds og Absalons forenede Anstrengelser, indsaae han, at et længere Ophold i Danmark kunde være forbundet med Fare. Det er ogsaa rimeligt, at han indtil denne Tid meest har beskæftiget sig med at vinde Venner i Lydsland, og at han nu har anseet sin personlige Nærværrelse for nødvendig til sin Plans Fremme paa en anden Kant. Hen paa Aaret 1192 ¹⁾ flygtede

43) Svilt. I, 162. Herfra skriver sig vel den Esterretning hos Suhm (IX, 660) og Daugaard (S. 169), at Munkene i Aas havde en Bog, kaldet Baldemars Bog.

44) et Cistercienserkloster i Sønderjylland, stiftet omtr. 1170.

45) Reg. dipl. I, 74 Nr. 512 henføre dette Brev til Tiden imellem Aarene 1202 og 1204.

1) Suhm (VIII, 266) formoder, at han kan have benyttet Kongens Traværelse paa et Tog til Finland til Flugt. Der hersker forresten stor Uvisshed om, i hvilket Aar Valdemar er flygtet. Ovenfor er der paaapeget en formeentlig Grund til at antage Aar 1192 for det rette (nemlig af Brevene angaaende Munkestriden); men Angivelserne ere saa høist forskellige baade hos ældre og nyere Skribenter, at man neppe deraf kan ulede noget sikkert Resultat. Svilt. (I, 158, 174) lader ham sidde fangen i 14 Aar, men synes at regne hans Fangenskab fra 1192; Cyprius (pag. 216) lader det derimod være kun i

han pludseligt til den norske Kong Sverre, der stod i et fjendtligt Forhold til Kong Knud og Absalon formedelst det Tilhold, som Magnus Erlingsen, den trondhjemske Erkebisp Erik og flere misfornøiede Norske havde fundet i Danmark; desuden havde Baldemar vistnok mægtige Paarørende paa Mødreneside i Norge, hvis Bistand han vilde sikke sig. I Tydskland havde der dannet sig et mægtigt Forbund af Danmarks Fjender, hvori Hertug Bernhard af Saren, Markgreve Otto af Brandenburg, Greve Adolf af Holsteen og Greve Bernhard af Magdeburg vare Hovedmændene. De Kræfter, der samtidigt skulde sættes i Bevægelse forat knuse den danske Konge, vare altsaa vistnok betydelige, og Planen syntes vel lagt; thi paa samme Tid, omtrent midt i Aaret 1193, som Baldemar med en Flaade paa over 30 Langskibe, hvilke han havde samlet i Norge og Sverrig, landede i Sønderjylland og antog Kongenavn, satte Greve Adolf med en stor Hær over Eideren og plyndrede Landet lige til Slesvig. Men førend Greven kunde forene sig med Baldemar, fik han Underretning om, at denne var bleven fangen af den danske Konge, hvorpaa han med stort Bytte ilede tilbage over Eideren. Det er ikke let at begribe, hvorledes Baldemar har kunnet opføre sig saa lettroende og ube-

7 Aar. Jeg har her fulgt Suhm (VIII, 261). Forat henvise til en nyere Skribent, der kjendeligt har følt det Vallende og Usikre i Tidsangivelserne, vil jeg nævne Molbeck, der i sin Historie om Dittmarskerkrigen (S. 34) ansætter Baldemars Fangenskab til Aar 1193, altsaa hans Flugt til 1192, medens samme Forfatter i sine Fortællinger og Skildringer af den danske Historie (II, 446, 453 Noten) og i sine Aarbøger (I, 45) ansætter hans Flugt til Aar 1193 og lader hans Fangenskab vare i 11 Aar. I sin Afhandling om Slesvigs historiske Forhold (Nyt historisk Tidsskrift I, 275) henfører han derimod Baldemars Oprør (og Fangenskab) til Aar 1192.

findigt i det afgjørende Dieblif, da det fremfor Alt maatte komme an paa at handle med Kraft og Fasthed. Han lod sig nemlig af sine gamle Venner (maaskee ogsaa af Absalon) iblandt Kongens Raadgivere formaae til at begive sig til denne; thi de forestillede ham, at han formedelst sit Slægtskab med Kongen og sit forrige venstabelige Forhold til ham let vilde kunne gjenvinde hans Gunst og Yndest og saaledes endog faae sine Indkomster og sin Magt forøget.²⁾ De skulle ogsaa have betydet ham, at han dog ikke paa eengang kunde være baade Konge og Bisp. Løftet af slige glimrende Udsigter forglemte han at spørge Røgskaben til Raads og begav sig til Kongen, der opholdt sig paa Brønshund Slot ved Apenrade, hvor han blev tagen til Fange (maaskee af Hertug Baldemar) 2 Aug. 1193 og hensat i Bolt og Jern paa Nordborg paa Als, hvor han sad i 5 Aar. Om han har haft frit Leide til Sammenkomsten, er ubist; men Rigets farefulde Stilling maa i ethvert Tilfælde undskyldte denne voldsomme Gjerning.

Ved Baldemars Fængsling var den truende Fare afværget; men det gjaldt nu om at forsvare dette dristige Skridt for Paven, hans høieste Dommer. Absalon og hans Lydbisper skrev strax til Pave Celestin III i denne Anledning; men Paven, som formodentlig var bunden af Lydsterne og fortørnet over Bispens voldsomme Naagribelse, vilde ikke billige Kongens Fremgangsmaade, hvorfor denne (ved Abbed Wilhelm af Ebelholt) endnu i Aaret 1193 tilskrev ham et Brev³⁾, hvori han forestillede ham, at Bispens var

2) Ifølge Messenii Scandia illustr. II, 15 lovede man ham en Tre-diebel af Riget.

3) Reg. dipl. I, 65 Nr. 416.

en bitterlig Majestætsforbryder, og yttrede sin Forundring over, at Paven ikke vilde staffe ham (Kongen) Ret, da dog baade han og hans Fader stedse havde viist sig den romerste Stol hengivne. Bispens Fængsling var alene steet for Rigets Freds og Roligheds Skyld, ikke af Frygt for Bispens egen Person, endstjøndt han havde flere Medsammensvorne inden Rigets Grændser. I dette Brev kaldes Baldemar „qvondam Episcopus,“ hvoraf det er klart, at Kongen ikke har anseet ham for Bisp efter den Tid, da han anmassede sig Kongenavn; ligeledes seer man, at Kongen stræbte at fremstille hans Fængsling som en reent politisk Begivenhed for derved at rense sig for Beskyldning om Indgreb i Kirkens Frihed. At der ved denne Leilighed er blevet lagt Beslag paa den slesvigske Bispestols Indtægter, skulle vi nedenfor see at være rimeligt; og et saadant Stridt kunde under andre Omstændigheder have medført stor Ulykke for Konge og Rige. Var det Samme steet et halvt Aarhundrede senere, og havde Kongen ikke havt Erkebispens og Rigets Bisper paa sin Side, vilde rimeligvis Bandstraalen være fulgt strax efter Gjerningen.

Hvorledes Pave Coelestin III har optaget Kong Knuds Brev, vide vi ikke, ligesom vi overhovedet savne Underretning om denne Paves Virksomhed i Bisp Baldemars Sag. Henvend Aar 1193⁴⁾ skal der have været en pavelig Legat Centius, Kardinalpræst af St. Laurentius in Lucina, her i Danmark, og Hensigten med hans Sendelse var vel nærmest at mægle Fred imellem de nordiske Magter; men om

4) Leibnitz Scriptorum Rerum Brunsv. I, 469; Münster Magazin für Kirchengeschichte und Kirchenrecht des Nordens I, 32; Salm VIII, 285 (Sg. 291 og 295); Estrup's Afslutning S. 167.

han tillige har høvt med Bispens Sag at bestille, lader sig ikke afgjøre. Derimod synes det rimeligt, at Kardinal Fidentius, som i Aaret 1196 kom herind forat opmuntre til et Korstog og forhandle i Kong Knuds Søsters, den franske Dronning Ingeborgs, Sag, tillige kan have høvt til Erinde at mægle imellem Kongen og den fangne Bisp ⁵⁾; men Udfaldet af hans Virksomhed i denne Retning er os ubekjendt, hvorimod vi vide, at han især viste sig ivrig i at udpresse Penge af Klostrene, hvorfor ogsaa den djerbe Abbed Wilhelm i et Brev ⁶⁾ til Absalon paa det Stærkeste udtaler sig imod slige Udsugelser. Kardinalen døde 19 Febr. 1197 i Lund.

I Aaret 1198 blev Bisp Baldemar flyttet fra Nordborg til det faste Søborg Slot i Sjælland, hvor han hensad i 8 Aar i et noget mildere Fængsel. Suhm ⁷⁾ mener, at Grunden til denne Flytning kan have været et Forbund, som Markgreve Otto af Brandenburg sluttede med flere tydske Fyrster imod Danmark, efterat han i d. A. havde slaact en dansk Hær i Pommern under Anførsel af Bisp Peder Sunesen i Roestilde, som i Aaret 1191 havde afløst den alderstegne Absalon i dette Stift; og da nu Nordborg ligger Holsteen temmelig nær, har Kong Knud maastee anseet det for sikkest at flytte sin farlige Fange til et fjernere Fængsel.

Efter Coelestin III's Død besteg Innocents III Pavestolen (8 Jan. 1198). Vi have 2 Breve fra ham til Erke-

⁵⁾ Hvitf. I, 163; Estrups Absalon S. 168.

⁶⁾ Reg. dipl. I, 69 Nr. 460.

⁷⁾ VIII, 426. Maaastee Cypraud, der, som sagt, lader Baldemars Fangenskab vare kun 7 Aar, regner fra denne Flytning. Dog vil jeg bemærke, at denne Skribent er høist upaalidelig i Talangivelsler.

bisp Absalon: i det første⁸⁾, dateret 16 Novb. 1198, stadfæster han S. som Provst paa Strand og Ford, til hvilken Værdighed han var kanonist beskiftet af B. (Valdemar), Bisp i Slesvig; og i det andet Brev⁹⁾, dateret 24 s. M., befæler han Absalon at skaffe Provsten paa Nordstrand tvende Kirker igjen, hvilke Provst E. i Slesvig med Uret havde frataget ham. Det første Brev synes at hentyde paa, at Valdemar, uagtet han sad fangen, har vedblevet at bestyre Slesvig Stift i geistlig Henseende, og vi finde ei heller i Historien noget Spor til, at Stiftet er blevet bestyret af nogen Anden før henved Aar 1200. Det lod sig maastee ogsaa tænke, at Provsten paa Nordstrand er bleven beskiftet af Valdemar før dennes Fængsel, men at han først i Anledning af Striden med Provsten i Slesvig om hine Kirker i Aaret 1198 har ansøgt Paven om Stadfæstelse paa sin Værdighed, hvilken han i de mellemliggende Aar, da Stiftet var uden Bisp, ikke har erholdt fra Rom.¹⁰⁾

8) Reg. dipl. I, 70 Nr. 474.

9) l. c. pag. 71 Nr. 478.

10) Under Aar 1298 have vi 2 Breve: det ene af 22 Febr. (Reg. dipl. I, 72 Nr. 495 og pag. 184 Nr. 1508), hvori 2 Præster skrive til B., Bisp i Slesvig, at de have undersøgt Præsten Thrugil i Søgets (Søists) Testament og befundet, at han virkelig har testamenteret til Lygum Kloster en Ladegaard i Holme; det andet Brev af 23 Febr. (l. c. Nr. 496 og 1509), hvori Bisp Valdemar under Bændstraf forbyder bemeldte Præsts Arvinger at tiltage sig nogen Ret over hiin Gaard. Suhm (VIII, 442) sætter disse 2 Breve under Aar 1198; dog er han af den Mening, at de maastee snarere henhøre under Aar 1190. Men min Collega, Dr. Paludan-Müller, har meddeelt mig den Bemærkning, at Datering efter Helgenbøger, saaledes som den findes under disse Breve, neppe vil kunne paavises i noget dansk Dokument, der er ældre end fra Midten af 13 Aarhundrede. Vel findes der en saadan Datering under Kong Knud VI's Confirmation af St.

Erkebisp Absalon hensov 21 Marts ¹¹⁾ 1201 efter et langt og daadrigt Liv og havde til Efterfølger paa Lunds Erkebispstol sin Frænde, Andreas Sunesen, der var ham lig i Kjærlighed til Konge og Fædreland. S. A. blev Greb Adolf af Holsteen ved Juletid indesluttet af Hertug Baldemar i Hamburg, og da han ikke kunde formaae Lauenburg til at overgive sig til de Danske, blev han i Volt og Zern ført til Søborg Slot, hvilket saaledes indesluttede tvende gamle Forbundsvenner inden sine Mure. Greben kom først paa fri Fod i Maret 1203, efterat Lauenburg havde overgivet sig; han maatte frastge sig Landene paa denne Side af Elben og stille Gidsler for, at han aldrig vilde forsøge paa at gjenvinde de tabte Lande. Kong Knud VI døde 12 Novbr. 1202 i sit 40 Aar uden at efterlade sig Børn, og hans Broder Baldemar besteg derpaa den danske Throne.

Vi optage atter Traaden i Baldemars Fængselshistorie, idet vi skulle fortælle, hvad Pave Innocents III foretog sig i denne Sag. Hans Formand synes at være gaaet ind paa Kong Knuds Fremstilling af Bispens Fængsel som et Skridt, Rigets farefulde Stilling kunde undskyldes; men den kraftfulde Innocents, under hvem Havemagten hæ-

Knuds Klosters Privilegier i Odense (Reg. dipl. I, 63 Nr. 402) af Aar 1193; men af dette Brev have vi, vel at mærke, kun et senere Udtog, og dets Datum kan derfor gjerne være angivet efter Helgendagen af Afskriveren. Dersom disse tvende Breve ere fra Aar 1298, maa man vel med Rall (i Noten til Suhm I. c.) antage, at den daværende Hertug Baldemars Navn er ved en Feiltagelse i Klosters Kopibog sat istedetfor Bisp Barthols.

11) eller 20 Marts (Müllers Sags, præfat. pag. 3, nota 2). Denne Forskjellighed i Angivelsen er formodentlig opstaaet deraf, at han døde om Natten imellem disse to Dage.

vede sig til sin høieste Spidsse, og hvis Magtsprog mere end eengang tvang Regenter til at bøie sig for hans Villie, betragtede hiint voldsomme Skridt som et Indgreb i Kirkens Frihed og lod ikke Sagen gaae upaataalt hen, endskjøndt vi maae tilstaae, at han i dette Tilfælde var retsfindig nok til at give Kongen, hvad Kongens var. Under 5 Decbr. 1203 tilskrev han Kong Valdemar et Brev ¹²⁾, hvis Indledning ikke lyder meget smigrende for Bispfen, eftersom Paven deri ønsker, at han aldrig havde været til, fordi han havde ringeagtet den bispelige Værdighed ved at ville attraae Kongeværdigheden og sammensværges sig imod Kong Knud, hvem han havde svoret Huldstab og Trostabs, og hvis Brød han havde spist. Paven ønsker ham fremdeles forvandlet til en Saltstøtte, forat han, idet han selv alene flød hen i Vandene, alene kunde begræde sin egen Forvirring (confusio) og hverken skulde fremkalde Taarer paa Kirkens Kinder eller Pletter paa Bisppestanden; thi det havde været bedre, om han var omkommen ved sit eget Sværd, efterdi han havde grebet det materielle Sværd, og saaledes var falden i den Grav, han havde gravet, end at han skulde have besmittet Kongens Hænder ved sit Fængenskab og saaledes give Anledning til at krænke den kirkelige Frihed. Men den retsfærdige Gud havde straffet ham for hans Hovmod og nedstødt ham, ligesom fordem Djævelen, der vilde være den Høieste lig, i Elendighed, forat han i sit Fængsel kunde erkjende sin Ondskab. Da nu Gud saaledes havde styrket Kongens Throne ved Bispens Ydmygelse, burde Kongen have viist sig taknemmelig og ikke have udstrakt sin Haand til hans Fornærmelse;

12) Reg. dipl. I, 75 Nr. 519.

han burde have lagt sig det paa Hjerte, at enhver Tjener staaer eller falder for sin egen Herre, og derfor ikke have dømt en Andens Tjener eller raset imod en Bisp som imod en ussel Træl, men have overladt Dommen til den romerske Kirke og den apostoliske Stol. Han burde ei heller have antaget, at Bispnen skulde kunne spotte den apostoliske Stols Dom eller undsøye dens Straf, efterdi der fra dennes Mund udgaaer et tveægget Sværd, skarpere end ethvert andet Sværd, som i et Dieblif kan svinges fra Hav til Hav, og som binder dem, det rammer, ikke blot paa Jorden, men ogsaa i Himlen. Hermed mener dog Paven ingenlunde, at Kongen skulde have nærret en Slange i sin Barm eller have raft sin Fjende et Sværd imod sin egen Strube, men at han skulde have overladt Dommen til Ham, der siger, at hvø der rører hans Tjenere, rører hans Diesteen. Om end Bispnen havde forseet sig nok saa grovt, hvori havde da den apostoliske Stol syndet, eller hvad havde den almindelige Kirke begaaet, hvorfor Begges Frihed krænkedes i hans Person? Endskjøndt Gud havde befiermet Kongen, var denne dog blevet valende i sin Tro paa ham; og idet han skjælvede, hvø der ikke var Grund til at skjælve, frygtede han mere for ham, hvem han troede vilde dræbe Legemet, end for Gud, hvem han vidste kunde ødelægge baade Legeme og Sjæl i Helvede, og havde kastet Bispnen i Fængsel, hvø han laae bunden med Fod- og Haandlænker. Herved havde Kongen ikke alene forørt Gud og Kristus, men ogsaa nedsat hele Kirken og især den romerske, idet han havde væbnet Alles Tunger imod den, fordi den ikke var gjennemtrængt af Iver for Herrens Huus, men var som en stum Hund, der ikke kunde gjøe, og fordi den lod, som om den ikke mærkede sine Under-

saatters Synder.' Af denne Kongens haarde Adfærd mod Bispfen havde andre Regenter taget Anledning til at undskyldte lignende Synder; saaledes Keiser Henrik, da Pave Coelestin ved sine Sendebud havde indlagt Forbøn hos ham for Erkebispfen i Salerno, hvem han havde jaget i Landflygtighed. Paven er ogsaa af den Formening, at Bispfens haarde Behandling har bragt ham til sund Fornuft, saa at han ikke oftere vil sætte sig op imod ham, ved hvem han er nedstegen i Elendighed, især da den Arm, paa hvilken han meest har stølet, og hvilken Kongen især har frygtet, er knækket ved Keiser Henriks Død, og en Anden (Otto) er kommen i hans Sted, med hvem Kongen er forbunden ved Venstabs og Svogerstabs. Derfor bør Kongen adlyde Pavens Ord og overlade Bispfens Dom til Gud, som kan forandre Menneffenes Sind; thi da intet Menneffe altid forbliver sig selv ligt, bør man ikke mistvible om Nogens Omvendelse; Narene omstifte ofte Sæderne. Derpaa anføres som et Exempel, hvorledes en pavelig Legat havde stiftet Forlig imellem Kong Henrik af Ungarn og hans Broder, Hertug Andreas, der havde tilrevet sig Kronen efter deres Faders Død. Af dette Forlig sendes Kongen en Afskrift; og Paven vil end yderligere sørge for hans og Rigets Sikkerhed. Han foreslaaer nemlig, at foruden den Vorgen, som Bispfen formaaer at stille ved sig selv eller ved Andre, skal der aarlig eengang i alle Rigets Kathedralkirker lyses Vand over Bispfen og Enhver, der med ham vover at forurolige Kongen eller hans Rige, og dette Vand vil Paven fornye paa de fornemste Høitidsdage. Endvidere skulle alle Rigets Stormænd edeligen forpligte sig til, at de aldrig ville staae Bispfen bi i lignende Forsøg. Forat fjerne enhver Mis-

tanke, skal Bispen opholde sig i Italien og aldrig komme tilbage til Danmark igjen uden Kongens eller hans Efterfølgeres og Pabens eller hans Efterfølgeres Samtykke. Dog, paa det at han ikke, til Skam og Skjændsel for Bispeværdigheden, skal nødes til at tigge, skal han med Kongens Samtykke bestikke i sit Bispedomme en Vikar, der er Kongen hengiven, og som skal sende ham fornødent Underhold samt bestyre hans Embede efter bedste Evne. Til Slutning formaner Paven Kongen til at løslade Bispen og sende Svar paa dette Brev, forat han saaledes kan sørge for sit Rygte og sin Frelse og ved fromme Gjerninger gavne sin afdøde Broders Sjæl; thi det vil han lade Kongen vide, at han ikke længere roligt kan taale Bispens Fangenskab, efterdi dette geraader Guds Majestæt til Fortørnelse, den apostoliske Stol til Skjændsel og den almindelige Kirke til Vanære.

I Aaret 1205 ægtede Kong Baldemar den böhmske Prindsesse Margrethe (Dagmar), som Morgenen efter Brylluppet bad Kongen løslade den fangne Bisp; en Bøn, hun skal have lovet sin Moder at gjøre.¹³⁾ Men da Kongen tilfulde kjendte Bispens hevngjerrige Sind og nok anede, hvad Lát han vilde faae derfor, vægrede han sig i Begyndelsen ved at opfylde hendes Bøn. Derimod tilstreb han i d. A. Paven et Brev¹⁴⁾ som Svar paa dennes ovenfor anførte. Heri siger han efter en høist smigrende Indledning, at han gjerne vilde frigive Bispen, naar blot hans og Rigets

¹³⁾ Suhm (IX, 70) formoder, at ogsaa Geistligheden kan have bevæget hende dertil, hvilket er ganske rimeligt, da den senere interesserede sig for ham.

¹⁴⁾ Reg. dipl. I, 77 Nr. 513.

Rolighed og Sikkerhed ikke skulde lide derunder. Derpaa gjennemgaaer han kortelig Bisp Valdemars Historie: Denne var født efter sin Faders Død af En, om hvem det endda kunde være tvivlsomt, hvorvidt hun virkelig havde været hans Faders Frille; alligevel havde Kong Valdemar (I) hæderligt optaget ham i Kongeslægten og imellem sine egne Børn, samt ikke alene behandlet ham som en Frænde og Blodsforvandt, men ogsaa antaget ham som sin egen Søn. Kong Knud havde ligeledes vist ham Gunst og Velvillie og ladet ham bestyre Hertugdømmet i Valdemars (II) Mindreaarighed; men Bispnen havde vist den forfærdeligste Utaknemmelighed og fattet Had til dem Begge, da han maatte afstaae Valdemars Hertugdømmet og hans Fædrenearb. Fra denne Tid af lagde han tydeligt sin onde Villie for Dagen (ligesom han selv havde forudsagt paa sin Indvielsesdag, at Intet er skjult, som ikke skal aabenbares, og Intet forbulgt, som ikke skal vides) ¹⁵⁾ og forsøgte med Vold at stille Knud og Valdemar ved Riget, idet han forenede Konge- og Bispnenavnet. Skulde han derfor løslades, maatte Paven sørge for, at han ikke paa Veien til Rom blev opsnappet af Kongens Fjender (Hertug Philip af Schwaben og Kong Philip August af Frankrig), men blev hensat paa et ufladeligt Sted, efterdi Kongen ikke kunde vente sig noget Godt af ham. Kunde dette ikke skee, beder han om Tilladelse til at holde ham fremdeles i Fængsel, hvortil næsten alle hans troe Raadgivere have raadet ham. Paa dette Brev svarede Paven under 20 Jan. 1206 i en Skri-

15) „Secundum proprium ipsius in die consecrationis suæ prognosticum: nihil occultum, quod non reveletur, neque absconditum, quod non sciatur“ (Raynaldi Annal. ad ann. 1206 Nr. 20).

velse ¹⁶⁾, hvori han roser Kongens Lydighed og Taknemmelighed imod den romerske Stol og ytrer sin Glæde over, at han nu har besluttet sig til at ville løslade Bispen, endskøndt dette syntes Mange betænkeligt ¹⁷⁾, hvorfor Paven ogsaa vil træffe saadanne Forholdsregler, at Kongen for Fremtiden kan være sikker for Bispen. Han sender derfor efter Kardinalkollegiets Raad sin Klerik Mag. P. (Peber), som skal modtage den løsladte Bisp og føre ham med sikkert Leide til Kongen (Andreas) af Ungarn, hvorfra Paven vil besørge ham bragt i Sikkerhed til Rom. Men da Bispen ikke kan gjøre denne lange Reise eller forblive i længere Tid hos Paven uden store Bekostninger, hvilke han vistnok ikke selv kan udrede, beder Paven Kongen at tildele ham Saameget af hans Bispestols Indtægter, at han deraf kan leve sømmeligt og anstændigt med Sine. Den pabelige Legat skal sammenkalde Rigets geistlige og verdslige Stormænd og ved sluffede Lys og under Kloftringning forkynde Band over den eller dem, som for Bispens Skyld vove at foruroilige Kongen, Riget eller Undersaatterne; ligeledes skal Bispen love, at han vil begive sig til Rom. Hvad derimod det Punkt angaaer, at Kongen indstændigt har begjeret, at den udvalgte Bisp (Nicolaus) maa blive indsat i Stiftet (Slesvig) ved pavelig Dispensation, da maa Kongen vide, at Paven ikke kan opfylde en saadan Bøn, efterdi de hellige Fædres kanoniske Bestemmelser udtrykkelig forbyde, at Noget maa træde i den

¹⁶⁾ Reg. dipl. 1, 79 Nr. 554. Suhn (IX, 80) har 20 Juni 1205; Kall (Suhn IX, 739) derimod har rigtigt XIII Kal. Febr., men henfører ogsaa Brevet til 1205. Åar 1206 er aabendart det rette.

¹⁷⁾ „Quantum unquam id tibi grave, multis etiam impossibile videtur“ (Raynaldi Annal. ad ann. 1206 Nr. 22).

Levendes Sted, førend denne er kanonisk affat.¹⁸⁾ Men naar Bispen kommer til Rom, vil Paven ikke unblade at undersøge den hele Sag.

Efterat Pavens Sendebud var ankommet med dette Brev til Danmark, formodentlig midt paa Aaret 1206, blev Bisp Valdemar endelig løsladt af sit trettenaarige Fangenskab.¹⁹⁾ Foruden Paven have vel ogsaa Dronningen, Erkebisp Andreas, Bisperne og flere Stormænd indlagt Bønner for ham; men der vare dog, som vi have hørt, ogsaa Adskillige, som ivrigt fraraadede Kongen dette vovelige Skridt, og det er høist rimeligt, at hvis Absalon paa denne Tid havde staaet ved Kongens Side, vilde han af al Magt have sat sig imod Bispens Løsladelse. Om denne muligen kan være fremskyndet ved Trudsel med Vand²⁰⁾, er os ubekjendt; i Pavens Breve forekommer intet Spor dertil²¹⁾; man maatte da antage, at Pavens Sendebud har skullet sige Kongen det mundtligt, hvis det Brev, han medbragte, ikke havde den tilfugtede Virkning. Bispen kom paa fri Fod under følgende Betingelser: han maatte aldrig komme tilbage til Danmark, ikke opholde sig i Rigets Nærhed eller paa et mistæn-

18) *Decret. Gratiani Pars II, causa VII, qvæstio I capp. V-VI.* Denne Nicolaus (om hvem Mere nedenfor) skal ostere have besøgt Valdemar i hans Fangsel og trøstet ham med, at hans Fangenskab ikke kunde vare længe.

19) *Hvitf. (I, 158)* angiver som Grund til, at han sad saalænge fangen, at han paa ingen Maade vilde lade sig nseie, med mindre han fik en Trebiedeel af Riget, ligesom hans Faber havde havt.

20) *Spondani Annal. ad h. ann.*

21) Det skulde da være i en Skrivelse til Dronning Maria af Lybfland (1208), hvori han siger om Bispen: „de mandato nostro a carcerali custodia liberatus“ (*Baluz. II, 127*).

keligt Sted og ikke flaae sig til Rigets Fjender; han skulde reise lige til Rom og forblive der, indtil Paven kunde forskaffe ham en passende Ansættelse; Alt under Bandstraf.

Vor gamle Folkepoesi, der gjerne dvæler ved det Tragiske i Begivenhederne, har ogsaa gjort Bisp Baldemars Udfrielse af Fængslet til Gjenstand for nogle Vers i en af Dagmarviserne. ²²⁾ Hvorledes denne Begivenhed i en tidligere Tid er bleven opfattet og udsmykket, ville vi korteligen anføre. Dagmars Moder opfordrer sin Datter til at bede for den fangne Bisp; og da Dagmar gjør dette, svarer Kongen hende, at hvis Bispen kommer løs, gjør han hende til Enke inden et Aars Forløb. Da hun derpaa tager Kroenen af sit Hoved med de Ord: „Hvad skulde jeg i Danmark, maa mig ikke vides et Ord?“ bliver Kongen bevæget og byder Ridder Strange og unge Junker Knud ²³⁾ at udløse Bispen, som, da han kommer ud af Taarnet, er saa svag og mat af sit langvarige Fangenskab ²⁴⁾, at han ikke kan gaae. ²⁵⁾ Hans Søster kæmmer hans gule Haar med en Guldkam og fælder modige Taarer; men han beder hende høre op med Graaden; thi hvis han blot lever et Aar, skal han nok hevne sig. Hun byder ham tie og dæmpe Breden; kommer han at-

²²⁾ Visen om Dronning Dagmars Hjemfærd til Danmark (V. Syvs Samling S. 205 f.).

²³⁾ Kongens uægte Søn, som forresten dengang endnu ikke var født (Molbechs Aarbøger I, 55).

²⁴⁾ „paa tolvte Aar.“ Visen lader hans Befriere brage til „Dringsborg“ (Vordingborg); men længere nede omtales Søborg som hans Fængsel.

²⁵⁾ Man sammenligne hermed Erkebisp Johan Grands Fængselshistorie (hos Hvitfeld), hvori der fortælles, at han, før han undflyede af sit Fængsel, lærte sig til at krybe om Ratten i sin Seng paa Hænder og Fødder ligesom et Børn.

ter paa Søborgs Taarn, faaer hun ham aldrig mere at see.
Endelig hedder det i Visen:

Ikke kunde Biskoppen lade sin Harm,
for han maatte Landet rømme.
Det fortrod Dronning Dagmar meest,
han kunde ikke bedre sjonne.

§ 4.

Valdemar Erkebisp i Bremen.

Skuepladsen for de følgende Begivenheder i Valdemars Historie bliver nu Tydskland, og vi ville derfor korteligen skildre Sagernes Stilling i dette Land, inden vi gaae over til at fortælle, hvorledes det gik Valdemar efter hans Løsladelse. Hertug Henrik (Løve) af Saren, Hovedet for Welfernes Parti, var død i Brunsvig 6 Aug. 1195, og Keiser Henrik VI af det hohenstaufiske Huus døde i Messina 28 Sept. 1197, efterladende sig en fireaarig Søn Frederik. Formynderskabet for denne paatog sig hans Farbroder, Hertug Philip af Schwaben, som ogsaa blev erkjendt for Rigsbestyrer af de sariske Fyrster, medens de sydydske heftigen modsatte sig ham. Men da han havde modtaget den tydske Keiserkrone (1198), henvendte Modpartiet sig til Henrik Løves Søn, Hertug Otto af Saren, og udbalgte ham til Keiser. Saaledes havde da Tydskland faaet to Keisere, og Pave Innocents III tiltog sig Ret til at dømme i dette stridige Keiservalg, hvorpaa han i Maret 1201 erklærede sig for Otto, der havde vidst at vinde ham. Philip agtede imidlertid ikke dette pavelige Magtsprog og vedblev at forsvare sin Værdighed med Waabenmagt; Tydskland deelte sig i tvende Partier, og udenlandske Regenter indblandede sig i disses

Ramp. Den danske Konge, der var besvøget med Otto, tog dennes Parti, hvorfor ogsaa Philip greb enhver Leilighed til at ydmyge og skade denne sin mægtige Fjende.

Fra Danmark lod Kong Valdemar den løsladte Bisp paa sin Beføstning føre til Rom, hvorhen han rimeligviis er reist lige igjennem Tydskland og ikke, saaledes som Paven havde foreslaaet, over Ungarn. ¹⁾ Han er formodentlig ankommen til Rom først paa Aaret 1207; thi vi have under 2 April d. A. et Brev ²⁾ fra Pave Innocents III til Kong Valdemar, hvori han takker ham for Bispens Løsladelse og siger, at denne søger at undskyldte sit Forhold imod Kongen, medens Kongens Sendebud bestræbe sig for at bevise, at han er skyldig, hvorfor han (Paven), indtil en endelig Dom i Sagen kan falde, vil have det anordnet saaledes, at Bispens forbliver i Rom. Men da den fæstligste Kirke ikke bør savne en Hyrde, skal Erkebispens i Lund bestikke den en duelig Bestyrer, der kan forestaae baade de geistlige og verdslige Sager og aflægge Regnskab for Stiftets Indkomster, hvoraf den Pengesum, som er laant til selve Bispens Forbrug, skal betales, og hvoraf han, saalænge det gjøres nødvendigt, skal have fornødent Underhold. Paven formaner Kongen til at lade dette tværksætte og opfordrer ham til ved førstkommende Zuletid at sende nogle forstandige og troe Mænd til Rom som

1) Af Arnold. Lubec. (lib. VI cap. 18) har Hurter villet ulede, at Bispens paa sin Reise igjennem Tydskland har stuttet Forbund med Kong Philip og beklaget sig for ham over den lidte Forurettelse; men Ordene: „medio tempore“ sigte vistnok til Bispens Ophold i Rom; og det er ikke sandsynligt, at han paa Reisen har fundet Leilighed til at forhandle med Philip, eftersom Kong Valdemar rimeligviis har medgivet ham Lebsagere, der skulde påske paa ham paa Weien.

2) Reg. dipl. I, 80 Nr. 560.

Underhandlere i Bispens Sag. Naar Paven da har hørt begge Parter, vil han fælde endelig Dom i Sagen. Af dette Brev slutter nu Suhm ³⁾, at Kongen ikke har lagt Beslag paa den slesvigiske Bispestols Indkomster; derimod siger han paa et andet Sted ⁴⁾, at dette er skeet strax efter Bispens Fængsling. Men at ulede hiin Slutning af Brevets Ord, synes temmelig vilkaarligt; thi man kan jo gjerne antage, at Kongen har lagt Beslag paa Stiftets Indkomster, da Bispens begik Høiforræderi, og senere har hæbet det, enten da han blev løsladt, eller da en Vikar blev beskiftet i Stiftet. I silbigere Tider finde vi flere Exempler paa, at Kongerne have lagt Beslag paa forræderste Bispens Indkomster; saaledes gjorde Kong Erik Plougenning, da den roestildste Bisp Niels Stigsen (1245) undveg af Riget ⁵⁾; og da den lundiske Erkebisp Jakob Erlandsen var bleven fængslet (1259), gjorde Kong Christopher I det Samme ved hans Erkebisppestols Indkomster. ⁶⁾ Endstjøndt det ikke udtrykkelig berettes, at Kong Knud VI har lagt Beslag paa den slesvigiske Bispestols Indkomster, synes der dog at være al Grund til at antage det; og der forekommer i et af Pave Innocent's III's Breve ⁷⁾ en Paastand af Bisp Baldemar, som synes at hentyde derpaa; der siges nemlig om ham: „asserens,

3) IX, 123; han anfører Hvitfeld som Hjemmelmand for den Mening, at der er lagt Beslag derpaa; men Hvitfeld beretter kun (I, 175), at Bispens store Arvegods blev under Kronen som forbrudt Gods, forbi han havde ført Avindskjold imod Riget.

4) IX, 97.

5) Hvitf. I, 213.

6) Münters Kirchengesch. II, 505.

7) til den tydske Dronning Maria (Baluz. II, 127) i Aaret 1208 (se nedenfor).

se per regem tam episcopalibus bonis quam etiam patrimonialibus destitutum.“ I det Følgende skulle vi vise, at Stiftet rimeligvis først i Aaret 1209 er blevet Valdemar fradømt af Paven, og at hans Eftermand Nicolaus ikke før dette Aar kan være kommen i virkelig Besiddelse deraf; men et andet Spørgsmaal bliver det, naar denne har begyndt at bestyre Stiftet; thi Pabebrevene synes i dette Punkt at modsig hinanden, idet Innocents i sit Brev af 5 Decb. 1203 foreslaaer, at der med Kongens Samtykke skal bestiftes en Biskop i Stiftet, og i sit Brev af 20 Jan. 1206 omtaler en Electus, medens han derimod i sit sidstnævnte Brev (af 2 Apr. 1207) atter taler om at bestikke en dærlig Bestyrer. Had man ved at sammenholde disse Breve med andre historiske Beretninger kan udlede, synes at være dette: Efter Baldemars Fængsling er intet nyt Bispevalg strax blevet foretaget, da Kapitlet maatte afvente Pavens Dom i Sagen; men det kan gjerne være muligt, at Nicolaus er bleven valgt til hans Coadjutor ⁸⁾, efterdi Sagen trak i Langdrag. Cypræus ⁹⁾ og Hvitfeld ¹⁰⁾ ansætte hans Udnævnelse til Biskop til Aar 1200, i hvilket Aar han maaskee kan være bleven bestiftet til Coadjutor; men efter en anden Beretning ¹¹⁾ er han først i Aaret 1204 bleven indviet af Erkebiskop Andreas. Denne Angivelse er vistnok urigtig, hvis dermed menes, at han i d. A. har afløst Baldemar paa Slesvigs Bispe-

⁸⁾ Christiani Geschichte der Herzogthümer Schleswig und Holstein I, 319.

⁹⁾ Annal. pag. 211; dog tilføies der, som oftere hos denne Skribent, plus minus.

¹⁰⁾ Biskopkronike S. 11.

¹¹⁾ Suhm IX, 96, Noten. Cypræus (l. c.) siger ogsaa, at han er bleven indviet af Erkebiskop Andreas.

stol; men der kan dog ogsaa muligen ligge noget Sandt veri, nemlig at Nicolaus i Aaret 1204 ifølge Pavens Brev af 1203 er bleven beffittet til Vikar i Stiftet; og hvis dette er Tilfældet (hvortil Brevet af 1206 synes at hentyde), maa vel hiin Uttring i Brevet af 1207 om at beffitte en Bestyrer, der kunde forvalte Stiftets Anliggender i Valdemars Fraværelse, betragtes som en Bemyndigelse for Erkebispfen i Lund til at lade Nicolaus fremdeles bestyre Stiftet eller til at vælge en Anden, hvilket Sidste Erkebispfen ikke har fundet fornødent, men har overdraget hiin Stiftets fremtidige Bestyrelse.

Efterat Bisp Baldemar i nogen Tid havde opholdt sig i Rom, reiste han med Pavens Tilladelse til Bologna, og det var vel hans Hensigt at forblive der, indtil hans Sag atter skulde foretages i Rom, naar den danske Konges Gesandter ankom dertil ved Juletid. Hvorfor han just har valgt Bologna til sit Opholdssted, er ikke let at indsee, hvis man ikke med flere gamle Forfattere ¹²⁾ vil antage, at han der har villet studere Kirkeretten, hvis Studium dengang blomstrede ved den berøende Høiskole; maaskee har han ogsaa blot brugt dette som et Paaskud til at komme bort fra Rom og saaledes slippe for Pavens umiddelbare Opsyn. I Bologna saavel som i Rom har han formodentlig levet paa den danske Konges Bekostning ¹³⁾, og Hvittfeld ¹⁴⁾ beretter, at

12) Petri Olai Excerpta (S. R. D. II, 255); Hamsfort Catalogus episcoporum Slesv. (S. R. D. VII, 173); Krantz Metropolis VII, 31. Derimod betvivler Hurter (II, 129, Note 346) dette formeldt Baldemars Alder, omtrent 50 Aar.

13) Cypræi Annal. pag. 216. Dette vil da vel sige: af det Underhold, der blev ham tilsendt af den slesvigste Bisppestols Indkomster.

14) I, 175.

Kongen medgav Bissen ved hans Afreise fra Danmark gode Reisepenge, hvilke han vel ogsaa kunde behøve, da alt hans Gods var inddraget under Kronen.¹⁵⁾ Imedens han opholdt sig i Bologna, indtraf der en Begivenhed, som oppu- stede den Tid, der ulmede i hans Indre; til lys Lue og gav ham Midler ihænde til at iværksætte sine fjendtlige og hevngjerrige Planer imod den danske Konge. Erkebisp Hartvig II i Bremen døde nemlig 3 Novb. 1207.¹⁶⁾ efter et Tog imod de oprørste Stedinger¹⁷⁾, og derpaa udvalgte næsten hele den bremiske Menighed, baade Geistlige og Verdslige, Bisp Waldemar til Erkebisp i Bremen. Dog gik dette Valg ikke af uden Modsigelse; thi Provst Burhard i Bremen, der selv havde gjort sig Haab om Erkebispestolen, og hans Tilhængere udebleve fra Valget, og det hamburgske Domkapitel blev slet ikke indbudt til at deeltage deri, da Bremerne nok forud kunde vide, at Hamburgerne ikke vilde eller turde bifsalde Valget, fordi deres By dengang var i den danske Konges Magt. Imidlertid protesterede disse strax imod Valgets Gyldighed, idet de paastode, at deres Kirke, som Erkestiftets Moderkirke, burde have havt den første Stemme.¹⁸⁾ Grun-

15) Det er derfor vistnok urigtigt, naar Krantz (I. c.) siger, at han i Bologna levede af sit rige Arvegods (ligeledes Suhm IX, 97).

16) Ifølge Miesegaes (Chronik der freien Hansestadt Bremen II, 343) døde han 5 Novb. 1208, hvilken Tidangivelse ikke stemmer med den anførte Gravskrift (I. c. S. 345), der har 3 Non. Novemb. (o: 3 Novb.).

17) Den følgende Kamp om den bremiske Erkebispestol, navnlig hvad Stedingernes Deeltagelse deri angaaer, findes beskrevet i Scharlings Afhandling: de Stedingis (pag. 62-70).

18) Historia Archiepiscoporum Bremensium (hos Lindenbrog. pag. 96) henfører Waldemars Afnævnelse til Mar 1208, men omtaler slet

den, hvorfor Bremerne med saastor Cendragtighed atter postulerede Valdemar til Erkebisp, maa søges i de daværende politiske Forhold i Tydskland og navnlig i dette Riges Forhold til Danmark, der just maatte gjøre et saadant Valg ønskeligt for Bremerne. Disse frygtede nemlig for, at hvis den mægtige danske Konge fik en Erkebisp udvalgt efter sin Villie, kunde Stiftet staae Fare for at miste Grevskabet Stade og komme til at afstaae Fordringerne paa Ditmarsken. Hertil kom vel ogsaa Haabet om en Fornyelse af Bremens forrige Primat over Norden, naar Valdemar blev deres Erkebisp eller maastee endog Konge i Danmark. At Kong Philip og andre af Valdemars mægtige tydske Venner have tilskyndet Bremerne til Valget for om muligt at styrte den overmægtige danske Konge, er høist rimeligt, og det er af Beretningerne om hans Udnævnelse klart, at ikke blot Geistligheden, men ogsaa Almuen i Bremen har været bunden for hans Sag.

Bremerne og Kong Philip interesserede sig ivrigt for at faae Valdemars Udnævnelse snarest muligt stadfæstet af Paven, og hine sendte derfor i Begyndelsen af Aaret 1208 Gesandter til Valdemar i Bologna forat underrette ham om, at han var kanonisk udvalgt til deres Erkebisp, hvorpaa han med Gesandterne ilede til Rom og fremstillede sig for Paven. Gesandterne medbragte Brev angaaende Valget fra den bremiske Kirke, og det er sandsynligt, at de ogsaa have medbragt

ikke Samburgernes Forbigaaelse og Protest. Hvad der siges om Valdemar i denne Historia, er forresten et Udtog af Alberti Stadensis Chronicon og findes ikke i det seneste Afskrift hos Lappenberg (Gesichtsquellen des Erzstiftes und der Stadt Bremen).

Kong Philips Brev ¹⁹⁾ til Paven i denne Anledning. I dette smigrende Brev anbefaler han Baldemar paa det Kraf-
tigste og beder Paven ikke at opsætte Valgets Stadfæstelse,
efterdi han var valgt eenstemmigen ²⁰⁾, og Stiftet ikke godt
kunde undvære en Erkebisp, da den Afdøde havde bestyret det
slet. Til Slutning lover han at ville af al Magt arbeide
paa dets Opkomst. Hvorledes Paven egentlig er bleven til-
mode ved Efterretningen om denne Udnævnelse, er ikke let at
afgjøre. Der fortælles, at han blev meget glad derover og
lystønskede Baldemar til denne Jorfremmelse efter saamange
udstandne Gjensordigheder; ²¹⁾ men denne Glæde kunde i al
Fald ikke blive langvarig, naar han erindrede det Punkt i
Bilkaarene for Baldemars Løsladelse af Fangensskabet, ifølge
hvilket denne ikke maatte opholde sig i Nærheden af Danmarks
Grændser eller paa et mistænkeligt Sted. Subm ²²⁾ er af
den Formening, at Paven i Glædens første Dieblit ikke har
tænkt over Bremens Beliggenhed eller ikke kjendt den; og

-
- ¹⁹⁾ Reg. dipl. I, 80 Nr. 566, hvor Brevet henføres til Begyndelsen af
Febr. 1208 (eller maaſtee rigtigere til Jan.; ſee nedenfor, Note 28).
Af Brevet ſelv ſeer man, at det maa være ſrevet ganſte kort efter
Erkebisp Hartwigs Død; thi det hedder deri: „Qvanvis nos vehe-
mentissime credamus, quod ad aures vestras jam devenerit,
quod Dom. Hartwicus . . . jam debita carnis exsolverit, id ip-
sum tamen et nos vobis duximus significandum“ (Baluz. II, 131).
- ²⁰⁾ „Clerus ipsius ecclesie cum omnibus iis, qui electioni futuri
Episcopi interesse debuerant, ad electionem conſederunt; con-
siderata quoque jam diotæ ecclesie necessitate, unanimiter
vota sua in Waldemarum . . . transtulerunt“ (l. c.).
Spørmeget ber af det Anførte er ſandt, have vi ovenfor ſect.
- ²¹⁾ Arnold. Lubec. VII, cap. 12; Krantz Metrop. VII, 31; Cy-
præi Annal. pag. 217; Sveif. I, 175.
- ²²⁾ IX, 122.

endstjøndt vi kun ugjerne tillægge ham en saadan Hufommelses- eller Uvidenhedsfeil, falder dette os dog lettere end at antage, hvad Cypræus beretter os, nemlig at Paven skyndte sig med at stadfæste Valdemars Udnævnelse, da han nok kunde formode, at der paa Grund af hiint Vilkaar vilde stee Indsigelse derimod; thi at antage dette var det Samme som at bestylde Innocents for at have billiget og fremskyndet aabenbar Meen- ed. Alle de andre Beretninger ere ogsaa enige i, at han tværtimod ikke ilede med at stadfæste Valget, fordi han først nøiere vilde undersøge, hvorledes det forholdt sig med denne Sag. Kort derpaa antom til Rom Sendebud fra det hamburgske Kapitel forat protestere imod Valget som ukanonisk,²³⁾ og omtrent paa samme Tid naaede den danske Konges Gesandt, Provst Peder i Roskilde, Rom. Endstjøndt det Brev, han skulde overbringe Paven, underveis var blevet ham frataget med Bold, talede han djervt sin Konges Sag og protesterede imod Valget, idet han mindede Paven om, at Bremen fremfor ethvert andet Sted maatte være hans Herremistænkeligt.²⁴⁾ Bisp Valdemar paastod derimod, at han ikke havde glemt den Ed, han ved sin Løsladelse havde aflagt, og at Bremen formedelst Afstanden fra Danmark just maatte ansees for et beqvemt og sikkert Sted, hvorfor Paven ikke burde negte at stadfæste Valget. Men da denne nærmere overveiede Sagen, fandt han, at denne Bispens Forbring ikke kunde tilstedes uden Skade for den danske Konge, og at den var uførenelig med Bispens Paastand om at blive

²³⁾ Jg. Innocents's Dekreter i Decret. Gregor. lib. 1, tit. VI capp. XXXV og XXXVI.

²⁴⁾ Provstens Anklagepunkter imod Valdemar vilde blive anførte i Pavens Brev til Dronning Maria.

gjenindsat som Bisp i Slesvig; ²⁵⁾ derimod holdt Paven denne sidste Vaastand for grundet og bestemte, at Baldemar maatte holde en Vikar i Slesvig Stift, efterdi han af Frygt for Kongen ikke selv turde vende tilbage dertil; han kunde da opholde sig paa hvilketsomhelst umistænkligt Sted. Hermed anstillede Bispen sig tilfreds og udbad sig nogle Dages Betænkningstid angaaende sit fremtidige Opholdssted, hvilken Paven ogsaa tilstod ham forat vinde Tid til at overlægge Sagen med Kardinalerne. ²⁶⁾ Men Baldemar forudsaae nok, hvad Udfald denne Forhandling efter al Rimelighed vilde faae, og foretrak derfor ad en anden Wei at komme i Besiddelse af den bremiske Erkebispstol; han undveg nemlig pludseligt imod Pavens Vidende og Billie fra Rom og ilede til Tydskland, hvor Kong Philip, der baade var Paven og Kongen fjendsk, lod ham kraftigt understøtte af Hertug Bernhard af Saren og sendte Tropper med ham til Bremen, hvor han blev modtagen med stor Jubel. Baldemars Flugt fra Rom maa være gaaet for sig omtrent midt i Febr. 1208, og strax derpaa sendte Innocents, som ikke var den Mand, der taalte Trods, Breve til alle tydske og franske Kirker, bandlyste den ulyhige Bisp og kasterede hans Udnævnelse til Erkebisp i Bremen. Dog forblev denne Bandlysning i nogen Tid ubekendt i Bremen, da Ingen vovede at offentliggjøre den der; men endelig lagde En den istedetfor Offer paa Altret, da man feirede en kirkelig Høitid, og saaledes blev den bekendt i Bremen. ²⁷⁾

²⁵⁾ Jg. Decret. Gregor. lib. III., tit. V capp. XIII og XIV.

²⁶⁾ Raynaldus (Annal. ad ann. 1208 Nr. 9) siger, at Paven satte ham under Bevogtning, imedens han raadslog med Kardinalerne.

²⁷⁾ Af det Følgende vil det sees, at Baldemar oftere er bleven bandlyst

Som Svar paa Kong Philips Brev tilskrev Paven, maaskee allerede midt i Febr. 1208, hans Dronning Maria et Brev, ²⁸⁾ hvilket er af Bigtighed, ogsaa med Hensyn til Baldemars tidligere Historie. Efterat have omtalt Modtagelsen af Philips Brev, de hamburgske Sendebuds og Provst Peders Ankomst til Rom, fortæller Paven, hvorledes Baldemar havde gjort Paaastand paa at blive gjenindsat i Slesvig og havde beklaget sig over den danske Konges Udfærd. Hertil havde Provsten svaret, at Bissen ikke kunde gjøre Forbring paa atter at erholde Slesvig Stift, efterdi han selv havde opgivet det fra den Tid af, da han afslagde sin geistlige Værdighed og antog Kongenavn. ²⁹⁾ Endvidere havde

formedelst sine forskellige Forsøg paa at indtrænge sig i Bremen. Dette har-givet Anledning til, at denne første Vandblydning af flere Skribenter er bleven forvejlet med de sildigere. Naar saaledes Cypræus (pag. 219) beretter, at der i Vandbullen, som blev lagt paa Altret, stod skrevet, at Bisp Gerhard i Dönabrück af Paven var udvalgt til Erkebisp i Bremen, da er denne Bulle tydeligt nok forvejlet med den senere af Aar 1212; thi først i A. 1211 stadfæstede Paven Gerhards Udnævnelse. Forvejlingen har sin Grund deri, at Cypræus (pag. 217, ligesom ogsaa Krantz Metrop. VII, 31) lader Gerhards Udnævnelse finde Sted ved Baldemars Modparti strax efter Erkebisp Hartvigs Død. At Slesvig heller ikke ved denne første Vandblydning er blevet Baldemar fradømt (Historia Archiepp. Brem. hos Lindenbrog. pag. 96; Alberti Stadensis Chron. ad ann. 1208; Cypræi Annal. pag. 218), skulle vi nedenfor see. Hvorlænge det forresten har været, inden Bullen blev bekendt i Bremen, omtales ikke; men af Arnold. Lubec. (VII, 15) see vi, at den var bekendt der omtrent ved den Tid, da Kong Philip blev myrdet.

²⁸⁾ Reg. dipl. I, 80 Nr. 567. Er dette Brev virkelig skrevet midt i Febr., maa Philip vel være skrevet i Januar; thi ellers bliver der ikke tilstrækkelig Tid til at dette sidsste kunde naae Rom.

²⁹⁾ Herved sigtes maaskee til Canon. Apostol. Nr. 82, der lyder saaledes: „Episcopus . . . qui militiæ vacaverit et simul utrumque

Provsten beskyldt ham for Majestætsforbrydelse, Frafald, Hoer, Mened, Udelæggelse af Bispestolens Indtægter og Sammenrottelse, samt havde paastaet, at han var uskiftet til at beklæde geistligt Embede (irregularis), eftersom han var født af dobbelt Hoer, ³⁰⁾ hvorfor man i sin Tid havde skaffet ham Dispensation ved et falsk Foregivende. ³¹⁾ Endelig lagde Provsten ham til Last, at han havde avlet Sønner, efterat han var indtraadt i den geistlige Stand. Uagtet alle disse graverende Beskyldninger havde dog Paven for den kirkelige Friheds Skyld bestemt, at han skulde have sit Bispedømme (Slesvig) og sit fædrene Arvegoods tilbage, imod at han opholdt sig paa et umistænkeligt Sted og lod Stiftet bestyre ved en Vikar. Derpaa omtaler Paven Baldemars Flugt fra Rom, hans Bandlysning og Forkastelsen af hans Valg til Erkebisp i Bremen, og til Slutning formaner han Dronningen til at bevæge sin Gemal til ikke at understøtte Bispen, men styre ham som en Bandlyst. Om-

retinere voluerit, tam officium Romanum quam functionem sacerdotalem, deponitor. Qvæ enim Cæsaris sunt, Cæsari, et qvæ Dei, Deo.⁴

³⁰⁾ Heraf sees da, at baade hans Fader og Moder maae have været gifte, da de avlede ham udenfor Ægteskab. Det er forresten mærkeligt, at Provsten ikke omtaler det Tvivlsomme i, hvorvidt Kong Knud V virkelig har været hans Fader, da han dog ellers ikke lægger Dølgemaal paa Noget, der kunde stille Baldemars Herkomst i et mistænkeligt Lys. Hentydningen til hans uagte Fødsel synes saameget mere at maatte finde Indgang hos Paven, som denne selv i et Brev af Aar 1198 til Erkebisp Absalon (Reg. dipl. I, 71 Nr. 479) havde indskærpet Overholdelsen af det 3 Lateranconciliums Bestemmelse, at Ingen maatte udvælges til at beklæde et geistligt Embede, uden at han var født i lovligt Ægteskab (Decret. Gregor. lib. I, tit. VI cap. VII).

³¹⁾ see ovenfor S. 8.

trent samtidigt hermed tilskrev Paven Bispen i Würzburg et Brev, ³²⁾ hvori han befaler ham at begive sig til Kong Philip og advare ham for at understøtte den bandlyste Bisp; ligeledes skal han offentligt forkynde dennes Vandlysning og Forkastelsen af hans Valg. Ikke længe derefter, formodentlig i Begyndelsen af Marts, skrev Paven et Brev ³³⁾ til den danske Konge, hvori han først beklager sig over, at han ikke bedre havde vidst at vogte sig og Kongen for denne rænkefulde Mand, der ikke havde fortjent at komme paa fri Fod. Derpaa gennemgaaer han Forhandlingerne angaaende Baldemars Valg til Erkebisp i Bremen og tilføier, at han (Paven) først havde sagt til de bremiske Gesandter, at de maatte paasee deres Kirkes Løb, da denne Sag muligens kunde trække i Langdrag; men da Baldemar var flygtet fra Rom og var bleven bandlyst, havde han befalet det bremiske Kapitel, at det inden en Maaned skulde kanonisk udvælge en anden Erkebisp; hvis det ikke ablød, skulde Erkebispens i Magdeburg efter Overlæg med andre fromme og forstandige Mænd vælge en saadan. Bovede da Noget af Geistligheden eller af Folket at modsætte sig eller at begunstige Baldemar, skulde hiin Erkebisp bandlyse ham. For Kongens Roligheds Skyld vilde Paven fremdeles overveie med Kardinalerne, om man skulde stride til at fradømme Baldemar Slesvig; dog vilde han først nærmere iagttage hans Adfærd og see, om han vilde foretage sig Noget imod Kongen og hans Rige eller imod ham selv. Han formaner

³²⁾ Reg. dipl. I, 81 Nr. 568.

³³⁾ l. c. Nr. 569. Brevet's Begyndelsesord: „Si Deus, scientiarum dominus, præscientiæ nobis spiritum infudisset“ viste, at Innocent's var ærlig nok til at tilstaae, at han ikke i dette Punkt var ufeilbar.

Rongen til taalmødigt at oppebie Udsaldet og lover ham sin kraftige Bistand. Til Slutning anbefaler han Provst Peder til Kongens Begaagenhed; og med ham er dette Brev formodentlig affendt til Danmark.

Da nu Valdemar uagtet Vandlysnningen havde indtrængt sig i Bremen, rustede den danske Konge sig af al Magt til at fordrive ham derfra og havde en Sammentkomst med Kong Philips Medbeiler til den tydske Keiserkrone, Otto, hvem han ogsaa lovede en betydelig Understøttelse imod Philip, der beredte sig til at vove en afgjørende Kamp. Men denne Fyrste blev pludseligt hindret i sin Plans Udførelse, idet han d. 21 Juni 1208 blev myrdet af Pfalzgrev Otto af Wittelsbach paa Slottet Altenburg ved Bamberg; og saaledes blev den danske Konge befriet for denne mægtige og farlige Fjende. Imidlertid lavede den frigskyndige Bisp Valdemar sig til at gjøre et Indfald i Danmark, hvortil vel især den Omstændighed bidrog, at Provst Burchard, der havde attraaet den bremiske Erkebisppestol og havde det hamburgske og Nogle af det bremiske Kapitel paa sin Side, havde vidst at vinde den danske Konges Indsest, saa at denne ved Hjælp af det hamburgske Kapitel fik ham udnævnt til Erkebisp og forlehuede ham med den bremiske Kirkes Gods Nord for Elben. Uagtet Valdemar ved Philips Drab var bleven berøvet sin mægtigste Bundsforvandt, drog han dog imod Byen Stade, som Burchard ved dansk Hjælp havde bemægtiget sig, indtog og plyndrede den d. 3 Aug. med en Hær af Bremer og Stedinge, efterat et heftigt Uveir kort i Forveien havde raset over Byen.³⁴⁾ Marsagen, hvorfor Valdemar saa dristigt vo-

³⁴⁾ Cypraus (pag. 219) fortæller derimod efter en anden Beretning, at det var den danske Konge, der indtog Stade paa denne Dag efter

vede at gaae den mægtige danske Konge under Dine, var vel især den, at han stolede paa, at Kong Otto, der siden Philips Død var Eneherre i Tydskland, kun havde været Kong Valdemars Bundsforbandt, saalænge han trængte til dennes Bistand; og at Otto virkelig har villet hindre den danske Konge i at indblande sig i Bremens Anliggender, sees af et Brev,³⁵⁾ han formodentlig midt i d. A. tilskrev Paven, hvori han beder ham, at hvis der skulde blive Tale om den bremiske Kirke og dens Erkebisper, enten ved den danske Konge eller ved nogensomhelst Anden, han da vil udsætte denne Sags Afgjørelse indtil hans Gesandters Ankomst til Rom, efterdi det andet Valg, saavel som det første, var skeet imod Gud og al Ret og Billighed, og intet af dem var tjenligt hverken for Paven eller for ham selv. Forresten beholdt Bisp Valdemar ikke længe Stade; thi Burchard tilbageerobrede Byen, hvorpaa den danske Konge lod slaae en Bro over Elben og faldt ind i det Bremiske.

Den 4 Novb. 1208 tilskrev Paven Erkebisp Andreas Sunesen i Lund et Brev,³⁶⁾ hvori han paa det Heftigste ytrer sin Harme over Bisp Valdemar, fordi denne var undflyet fra Rom og uagtet Bandleysningen havde indtrængt sig i Bremen, hvorover han har fortjent at miste baade dette Stift og Slesvig, da ifølge den kanoniske Ret den Prælat, der uden

Uveiret, og ikke Bisp Valdemar; men alle andre Forfattere (ogsaa die Bremiske Chronik des Gerhard Rynesberch und des Herbord Schene hos Lappenberg Geschichtsquellen S. 68) vidne om det Modsatte, og Cypræus selv (pag. 220) har en hermed overeensstemmende Beretning.

³⁵⁾ Reg. dipl. I, 81 Nr. 571 ansatte dette Brevs Udsættelse til Tiden imellem 21 Juni og 8 Sept. 1208; men ifølge Raynaldi Annal. (ad ann. 1208 Nr. 10) er Pavens Svar allerede dateret 20 Aug.

³⁶⁾ Reg. dipl. I, 81 Nr. 572.

Pavens Tilladelse indtrænger sig fra et Stift i et andet, baade skal miste det første, hvilket han i sin Stolthed har foragtet, og det andet, hvilket han i sin Gjerrighed har attraaet. ³⁷⁾ Da nu Paven ikke længere kan taale saadanne uhyre Misbrug, ³⁸⁾ har han befalet Erkebissen i Magdeburg og flere andre Bisper at paalægge Baldemar paa hans Vegne, at han inden en Maaned uden Vægning og Opsættelse skal begive sig til Rom og bede ydmygt om Forladelse for sine Optøier, da han ellers uden al Modsigelse og Appellation skal affættes fra ethvert geistligt Embede. De ovennævnte Prælater skulle endvidere indskærpe Alle, at de ikke maae holde Omgang med ham eller tage hans Parti; thi de, som gjøre dette, skulle, om de ere Lægfolk, bandlyses og have deres Lehn af den bremiske Kirke forbrudte for bestandigt; men hvis de ere Geistlige, skulle de miste baade Embeder og Indkomster. Hvilken By, Borg eller Menighed, der vover at holde med ham, skal bandlyses, og den Klerk, der overtræder dette Bud, skal strax affættes; men Enhver, der har svoret Baldemar Trokabseden, løses derfra. Da der har været Strid i den bremiske Kirke om Erkebissevalget, har Paven befalet de ovennævnte Prælater at paalægge begge Partier, at de enten selv skulle begive sig til Rom eller inden en Maaned sende Gesandter derhen, forat han kan anstille kanonisk Undersøgelse og dernæst enten stadfæste det stete Valg eller lade dem vælge en anden duelig Person. Dersom de, der modsætte sig hiint Valg, enten vægre sig ved at indfinde sig inden en Maaned

³⁷⁾ flg. Innocentii's Dekreter i Decret. Gregor. lib. I, tit. VII (de translatione Episcopi), især cap. III.

³⁸⁾ Han kalder Baldemar „virum apostatam et inutilem, rebellem et contumacem“ (Baluz. II, 223).

eller prøve paa at begunstige Baldemar, skulle de ingen Deel have i Valget; ³⁹⁾ og dersom noget Parti ikke adlyder hiint Bud, skal det inden endnu en Maanedes Forløb sende Gesandter til Rom forat gjøre Undskyldning for Overtrædelsen deraf; i modsat Fald skal det faae Løn som forstyldt for sin Trods og Gjenstridighed. Naar Undersøgelsen angaaende Valgets Gyldighed bliver Erkebisp Andreas kundgjort, skal han lade en ny Bisp i Slesvig kanonisk udvælge. Vi vide ikke, hvorvidt de stridende Partier have efterkommet denne pavelige Befaling; ⁴⁰⁾ men af Brevet sees, at Baldemar dengang endnu ikke havde mistet Slesvig Stift, hvilket dog rimeligviis kort efter, maaskee i Begyndelsen af Aaret 1209, er blevet ham fradømt. Sagerne havde nemlig paa denne Tid taget en ugunstig Vending for ham; thi Bremerne frygtede efter Kong Philips Død Bandyssningens Følger og den danske Konges Hevn, fordi han atter havde vidst at vinde Kong Otto for Burchard. Otto interesserede sig nu for denne hos Paven, som 2 Juli 1209 tilskrev ham et Brev, ⁴¹⁾ hvori han beretter, at Bisp Baldemar ikke har adlydt hans Befaling om at møde i Rom for at undskylde sig, hvorfor han opfordrer Otto til at uddrive ham med Magt af Bremen og forfølge ham som en Fjende af Gud og Kirken. Ligeledes skal han sørge for, at Burchard (Electus) og andre nævngivne Geistlige i Bremen ikke for Fremtiden berøves deres Indkomster for deres Lydigheds Skyld. Samtidigt hermed skrev Paven til Bisperne i Münster og Osnabrück samt til

³⁹⁾ Jg. Decret. Gregor. lib. I, tit. VI cap. XXV.

⁴⁰⁾ Af det følgende Pavebrev til Otto sees, at Baldemar ikke mødte i Rom.

⁴¹⁾ Reg. dipl. I, 81 No. 574.

den bremiske Kirkes Lydbispe⁴²⁾ og befalede dem at bandlyse Baldemar og hans Tilhængere. Da Baldemar i disse Breve kaldes „*quondam Episcopus Slesvicensis*“, tør vi vel slutte, at Slesvig maa være blevet ham fradømt i Tidsrummet imellem Udstedelsen af dem og hiint Brev til Erkebispen i Lund; og Nicolaus kan derfor neppe før dette Aar (1209) være kommen i virkelig Besiddelse af den slesvigiske Bispestol.⁴³⁾

Efterat Baldemar saaledes atter var bleven sat i Bånd, maatte han forlade Bremen og begav sig derpaa som en fattig og landsflygtig Mand til Rom, hvor han ydmygede sig for Paven, af hvem han ogsaa fik Tilladelse til at maatte holde Messe i sin Bispedragt, dog ikke i Bremens Stift. Dette forudsætter, at han forinden maa være bleven løst af Båndet, hvortil formodentlig Otto, der (i Sept. eller Oct. 1209)⁴⁴⁾ var bleven kronet til romersk Keiser af Paven, har bidraget; thi vel havde Otto udvirket hos Paven, at Burchard kom til at bestyre den bremiske Erkebispestol efter Baldemars Forjælgelse, og han havde, rimeligviis midt i Aaret 1209, indført ham med stor Høitidelighed i Bremen i Overbærrelse af den danske Konges Gesandter; men dette venstabelige Forhold til Kong Baldemar var kun af kort Varighed, hvorfor Paven endnu s. A. fandt det fornødent at indstærpe Otto, at han

42) l. c.

43) Hermed stemmer ogsaa Petrus Olai (Annal. i S. R. D. I, 181) overeens: „1209 Episcopus Waldemarus est ejectus a Sede Bremensi et iterum excommunicatus. Et Nicolaus electus est in episcopatum Slesvicensem.“

44) Raumer Geschichte der Hohenstaufen III, 11, Note 3.

ikke maatte forurolige Danmark, medens Kong Valdemar var fraværende paa et Korstog.⁴⁵⁾

Endskjøndt Burchard var bleven indført i Bremen med Pavens Samtykke, har han dog neppe erholdt dennes Stadfæstelse paa Erkebispværdigheden,⁴⁶⁾ hvortil Grunden vel maa søges deels i den Omstændighed, at hans Udnævnelse ikke var kanonisk gyldig, deels i Keiser Ottos fjendtlige Stemmning imod den danske Konge. Hvorledes Sagernes Stilling var i Bremen paa denne Tid, erfare vi af et Brev,⁴⁷⁾ som Paven 30 Oct. 1210 tilskrev den udvalgte Bisp i Minden og flere Prælater, og hvori han siger, at Bisperne i Lybet og Bifland⁴⁸⁾ samt det bremiske Kapitel havde berettet ham, at, efterdi Valdemars Valg til Erkebisp i Bremen var blevet kasseret, havde Nogle af dem valgt Provst Burchard; men da dette Valg heller ikke var blevet stadfæstet, havde de begyndt at forhandle om et nyt, hvorfor de havde maattet udstaae haarde Forfølgelser paa Guds og Personer af Lægsfolk, der stode paa Valdemars Parti. Forat nu deres Kirke ikke skulde lide end større Skade ved en længere Udhaling af Sagen, havde de besluttet at fremskynde dens Afgjørelse, og baade de og Burchard havde skrevet til Paven om at faae Rabobispen, Gerhard i Osnabrück, til Erkebisp.⁴⁹⁾ Paven

45) Reg. dipl. I, 82 Nr. 578.

46) Han nævnes ikke heller i Erkebisperækken i *Historia Archiepp. Bremensium*; se Meursii *historia Danica* edit. Florent. Tom. IX, 380 not. f.

47) Reg. dipl. I, 82 Nr. 581.

48) Denne Prælat havde altsaa, formodentlig af Frygt for den danske Konges vægende Magt i hans Nærhed, givet sig ind under det bremiske Erkestift.

49) Denne Postulation har formodentlig givet Anledning til, at flere Stri-

bemyndiger derfor Bissen i Minden til at undersøge denne Sag, og hvis den virkelig forholder sig saaledes, da at lade bemeldte Bisp Gerhard overtage Erkestiftets Bestyrelse. Lignende Breve udstedtes samtidigt hermed til Bisperne i Lybet og Lissland, det bremiske Kapitel og Bissen i Osnabrück.

Nu saae det da endelig ud til, at der vilde blive en Ende paa den langvarige Strid om den bremiske Erkebispes stol; men det var kun et kort Habblit før en ny Storms Udbrud. Venstabet imellem Keiseren og Paven lønedes snart, fordi hiin viste sig fjendtlighedsindet imod Kong Frederik af Sicilien, Henrik VI's Søn, hvem Paven havde taget under sin Bestyrelse. Innocents bandlyste endog Keiseren,⁵⁰⁾ og da dennes Forhold til den danske Konge, som sagt, var meget spændt, vovede den sariske Hertug Bernhard, der vilde sætte en Grændse for Kong Baldemars vokende Magt i Nordtyskland, atter at indføre Bisp Baldemar i Bremen, idet han foregav, at det skete med Keiserens Samtykke. Uagtet Paven imidlertid havde stadfæstet Bisp Gerhards Udnævnelse til Erkebisp i Stiftet,⁵¹⁾ modtog Bremerne med Jubel Baldemar, hvorfor der blev lyst Band over Byen, hvilket varede i flere Aar. Dette har formodentlig tildraget sig i Slutningen af

benter (f. Ex. Meßsenius (Scandia illustr. II, 23) have meent, at Burchard dengang var død; men ifølge Lappenberg's Geschichtsquellen S. 197 skal han først være død 1231.

⁵⁰⁾ i Novb. 1210 (Raumer III, 17) eller i Aaret 1211 (Gurter II, 366, 409).

⁵¹⁾ Cypræus (pag. 221) ansætter ogsaa Gerhards Stadfæstelse til Aar 1211, endstjondt han, som ovenfor anført (Note 27), allerede lader ham blive udvalgt og beskiftet til Erkebisp af Paven ved Baldemars første Vandlydning. Ifølge Detmars Chronik (herausgegeben von Brautewitz, I, 87) blev Gerhard Erkebisp 1212.

Maret 1211; thi under 28 Febr. 1212 tilskrev Paven efter Erkebisp Gerhards Anmodning Erkebisperne i Magdeburg og Mainz samt Bisperne i Paderborn, Minden, Verden og Halberstadt og Abbederne i Corvei og Mariensfeld (et Kloster i det Münsterste) et Brev,⁵²⁾ hvori han befaler disse Prælater at fornye Bandyssningen over Valdemar paa alle Sønd- og Festedage, fordi han ved Hertug Bernhards Hjælp havde indtrængt sig i Bremen, hvor han bortodfede Kirkegodset og fordrev Ranniker og Klerke, uagtet Erkebisp i Magdeburg samt hans og Bremens Lydbispe og Bisperne i Os-nabrück og Münster paa Pavens Begne havde bandlyst ham og erklæret ham for assat. Af dette Brev erfare vi ogsaa, at Dekanus og nogle Præster og Klerke i Bremen endnu holdt med Valdemar. Men denne, som under saa mislige Omstændigheder ikke ansaae det for raadeligt at forblive i Bremen, forlod derpaa atter denne By og søgte at ophidse de urolige Stedinge⁵³⁾ imod Erkebisp Gerhard, hvilket ogsaa lykkedes ham. Ved Hjælp af disse vilde han i Maret 1213 fortrænge sin Modstander fra Bremen, og Stiftet blev paa det Frygteligste ødelagt af de raae Horder, hvilke dog bleve overvundne af Grev Henrik af Hoia, der kom Gerhard til Undsætning. Derpaa henvendte Valdemar sig til Pfalz-grev Henrik, Keiser Ottos Broder, der tog sig kraftigt af hans Sag, ligesom ogsaa Stedingerne i Maret 1214 gjorde

⁵²⁾ Reg. dipl. I, 83 Nr. 595.

⁵³⁾ Svad vi i det Følgende fortælle om Stedingerne, fortæller Cypræus (pag. 221) om Stadenses, Indvaanerne i Stabe. Maa ske har han forvejet disse to Navne (Scharling de Stedingis pag. 8), hvilket saameget lettere kunde ske, da Byen Stabe spiller en saa vigtig Rolle i denne Strids Historie.

et nyt Indfald i det Bremiske. I d. A. anerkjendte Kong Valdemar Hohenstaufen Frederik af Sicilien, der siden Aar 1212 kæmpede i Tydssland med Otto om den tydske Keiserkrone, for tydsf Konge, da Otto noksom havde lagt sit fjendtlige Sindelag imod Danmark for Dagen; og i Aaret 1215 drog han med en stor Flaade opad Elben forat erobre Stade, hvilken By Bisp Valdemar imidlertid maa have bundet for sin Sag; men heri blev Kongen forhindret af Pfalzgreb Henrik. Derpaa drog Keiser Otto i Forening med Pfalzgreben, Markgreb Albert af Brandenburg og Bisp Valdemar imod Hamburg, hvilken By de truede til at overgive sig, endskjøndt den danske Konge ilede den til Undsætning. Bispens forblev i Byen, saalænge dens Frihed varede, og holdt ilde Huus med Stiftets Guds til stor Sorg for Erkebisp Gerhard; men denne Herlighed var kun af kort Varighed; thi den danske Konge rykkede frem med en stor Hær, og Keiseren maatte trække sig tilbage over Elben, hvorpaa hiin i Begyndelsen af Aaret 1216 gik over denne Flod og angreb atter Stade, som han dog ikke kunde indtage, hvorimod han plyndrede i Pfalzgrebens Land. Derpaa vendte han sig med hele sin Krigsstyrke imod Hamburg, der gjorde tapper Modstand i et halvt Aar; men da Kongen havde anlagt flere Befæstninger omkring Byen og affaar den al Tilførsel, overgav den sig endelig. Nu forenede Stedingerne sig med Erkebisp Gerhard, hvorover Bremerne kaldte Pfalzgreben til Hjælp; men i det følgende Aar (1217) forligede disse sig med hine, formodentlig fordi de vare kjede af Bandet og frygtede for den danske Konge; og derpaa blev Erkebisp Gerhard atter indført i Bremen⁵³⁾, hvilket bevirkede, at Keiseren og Pfalzgreben

54) Forligsdokumentet findes anført i Casfels Samlung ungedruckter Ur-

faldt ind og plyndrede i Stiftet. Fred og Rolighed blev først tilveiebragt, da Keiser Otto var død (19 Mai 1218), og den danske Konge paa en Samling i Slesvig (St. Hansdag s. A.) ⁵⁵⁾, hvor hans Søn, den unge Prinds Valdemar, blev kronet til Konge, havde forliget Pfalzgreven med Erkebisp Gerhard, hvilke begge der vare tilstede. Og saaledes glippede da efter 10 Aars Kamp og Strid det sidste Haab for Bisp Valdemar om at komme i Besiddelse af den bremiske Erkebispes stol.

§ 5.

Valdemars Munkeliv og Død.

Da Valdemar havde maattet vige fra Bremen, og hans Medbeiler var kommen i rolig Besiddelse af Erkestiftet, lod det, som han ganske vilde slaae sig fra den Verden, der havde spottet hans kjæreste Forhaabninger. I en Alder af 60 Aar gik han i Cistercienserklosteret Loccum i det Calenbergste, hvor han i Ro og Fred vilde tilbringe Resten af sit urolige og stormfulde Liv. Fra Bremen skal han have medbragt Christi Kjortel, som han lod indmure i Kirkevæggen ¹⁾; og

kunden, welche die Geschichte der freien Reichsstadt Bremen aufklären, S. 115 ff.

55) Det er forresten tvivlsomt, om denne Samling er afholdt 1218 eller 1217 (Suhm IX, 309); til det sidstnævnte Aar henlægges den i Detmars Chronik (I, 93), medens en gammel vendisk Kronike (hos Grautoff I, 435) anfører den under det førstnævnte Aar. Meursius (hist. Dan. pag. 382) lader Forliget blive sluttet i Slesvig 1217, men derimod Prinds Valdemars Kroning foregaae 1218 sammesteds.

1) Weidemann (Geschichte des Klosters Loccum S. 13) benægter Rigtigheden heraf, efterdi Klosterkirkenes Bygning først blev begyndt i Aaret 1240 (l. c. S. 16); dog maa der vel have været et ældre Kapel.

der fortælles, at 12 Adelsmænd fulgte ham i Kloster og bleve Munke tilligemed ham.²⁾ Men end ikke her fandt han den attraaede Hvile; thi Pave Honorius III, som i Aaret 1216 var fulgt efter Innocents III, fornyede Bandyksningen over ham (1218)³⁾, formodentlig paa Grund af hans Udsugelser i det bremisste Stift.⁴⁾ Naar han er bleven løst af Bandet, er ikke bekjendt; men Anledningen dertil kjende vi af et Brev⁵⁾, som Paven under 24 Sept. 1220 tilskrev Cistercienserabbederne Valter i Utrecht og Guido i Morimund (et Kloster i Champagne), og som han sendte dem med Baldemar, der selv var reist til Rom. I dette Brev skriver Paven, at Baldemar havde ombent sig og været dødsfyg, hvorfor Abbeden i Locum havde løst ham af Bandet. Dette stadfæster Paven, saavel for Baldemars Bønners som for Cistercienserordenens Skyld, og befaler hine trende Abbeder at anvise ham et Kloster af deres Orden til Opholdssted; dog maa han ikke forrette noget præsteligt Embede uden Pavens Tilladelse. Saaledes var han da atter forsonet med Paven og optagen i Kirkens Skjød; men Klosterlivets Møjlighed stemmede kun slet overeens med hans herstefyge Charakter, og han vedblev i flere Aar at pine og plage Paven for at give ham et eller andet Bispedømme, hvilket denne ogsaa lovede ham.⁶⁾ Endnu engang tilbød der sig en Veilig-

2) Locums Klosterkrønike i Leibnitz Scriptores Brunsvic. III, 694.

3) Raynaldi Annal. ad h. ann.

4) Af b. A. have flere Pavebreve til det bremisste Kapitel og alle Treende i Stiftet, hvilke vidne om Baldemars flette Huusholdning med Stiftets Gods (Suhm IX, 315).

5) Manrique Cisterciensium Annales IV, 196; Raynaldi Annal. ad h. ann. Nr. 36.

6) Cypræi Annal. pag. 221. Da her udtryffeligt siges om Baldemar:

hed for ham til at virkeliggjøre sin Drøm om Danmarks Krone. Da nemlig Kong Baldemar Natten imellem 6 og 7 Mai 1223 var bleven fangen paa Lys af Grev Henrik af Schwerin, kom den gamle Bisp pludseligt frem af sin Munkcelle, greb atter Sværdet og forenede sig med Kongens Fjender, hvilket sees af et Brev ⁷⁾, Paven under 31 Juli 1224 tilskrev Erkebisp Gerhard II (fra 1219) i Bremen, og hvori der berettes, at denne, uagtet Paven havde formanet ham til ikke at forhindre Kongens Løsladelse eller at forurolige hans Rige, alligevel havde tilladt nogle af sine Vasaller og andre af Stiftets Undersaatter at understøtte Bisp Baldemar (nesandus apostata), hvorpaa denne var falden ind i Kongens Land, havde der ødelagt et Slot og dræbt eller fanget Kongens Mænd. Og da Rigsforstanderen, Grev Albert, havde straffet dem, der havde forraadt Slottet til Fjenden, havde Gerhard truet ham med Band. Paven formaner ham nu til at afstaae fra Sligt og fra at forfølge Kongen og Greven; har han nogen Klage at fremsøre imod disse, da er Paven, saaledes som han tidligere har tilskrevet ham, beredt til at lade ham vederfares fuld Retfærdighed. Efter dette mislykkede Forsøg paa at hevne sig paa sin gamle Fjende, Kong Baldemar, vendte Bispen tilbage til Løcum, hvor han skal have tilbragt Resten af sine Dage med at synge og bede

„Qvi adhuc multos annos superstes assidue apud Pontificem institit et ursit, ut de aliquo Episcopatu sibi prospiceret“, tør vi vel slutte, at Baldemar ogsaa som Munk har piint Paven for at faae en Ansættelse. Forresten omtaler Cypraus slet ikke hans Munkeliv, men lader ham see „plus minus 1215“, hvilket aabenbart er en Trykfeil istedetfor 1235.

7) Reg. dipl. I, 95 Nr. 702. Raynaldi Annal. ad h. ann. Nr. 29.

flittigt, ligesom han ogsaa skal have udviist stor Udmygghed. ⁸⁾ Hans Død indtraf formodentlig i Aaret 1236 ⁹⁾, altsaa da han var 79 Aar gammel, og han blev begravet i Klosterkirken 20 April ligesom St. Johannes den Døbers Alter, hvor følgende Gravskrift ¹⁰⁾ blev ophængt over ham paa en Trætable:

Woldemar in Sleswic et Brema simul coronatus,
De Dacia genitus, hic pro Monacho tumulatus,
Qvi tria claustra ¹¹⁾ suis expensis ædificavit
In Dacia, qvæ sub regula propria dedicavit.
Gaudeat in Christo, cui mundus vixit in isto (sic!).
Qvi legit hoc, dicat, ut in pace requiescat.

⁸⁾ Niesegaes (Chronik II, 348) fortæller, at han byggede en Kirke i Rodum. Hvorfra denne Efterretning hidrører, er mig ubekjendt; den strider ogsaa mod Weidemanns Angivelse (see ovenfor Note 1).

⁹⁾ Ifølge Hamsfort (Chron. secunda i S. R. D. I, 287) døde han 1236 i Lucca i Etrurien, men ifølge Sammes Slesvicensium episcoporum series (l. c. VII, 167) i Lüttich. Spitsfeld lader ham i sin Danmark's Kronike (I, 200) døde i Lüttich 1235 (ligeledes Messenii Scandia illustr. II, 30), derimod i sin Bispekrønike (S. 11) i Lydekloster i Bremer Stift. Weidemann har (S. 13) Aar 1217 som hans Dødsaar; men det er formodentlig forvejlet med det Aar, han indtraadte i Klosteret.

¹⁰⁾ I Klosteret Citeaux i Frankrig vises en anden Gravskrift over ham, ifølge hvilken han skal være død der den 18 Juli 1228 (Suhm IX, 660).

¹¹⁾ Va, Gulbholm og Naß.

